

EL PAGAMENT DELS DEUTES HEREDITARIS I LA RESPONSABILITAT DE L'HEREU EN EL DRET CIVIL DE CATALUNYA*

per

CRISTINA VILLÓ TRAVÉ

*Professora de Dret civil
Universitat Rovira i Virgili
cristina.villo@urv.cat*

RJC, núm. 3-2016, págs. 643-679

RESUM: *D'acord amb l'art. 411-1 del Codi civil de Catalunya l'hereu, no només adquireix l'actiu hereditari, sinó que també se subroga en les obligacions del causant que no s'extingeixen amb la seva mort. Per aquest motiu, serà ell qui, en virtut de la seva condició de successor universal, haurà de procedir al pagament de les atribucions determinades per llei, així com també respondre pels deutes del causant i les càrregues hereditàries. Ara bé, la seva responsabilitat no opera sempre de la mateixa manera sinó que, lluny de ser així, es veurà determinada per factors com el cabal hereditari i la modalitat d'adquisició de l'herència. Cal analitzar, doncs, com respondrà enfront dels creditors del causant en cada cas, així com estudiar quines possibilitats tenen aquests creditors per poder garantir, en la mesura que sigui possible, el cobrament dels seus crèdits.*

Paraules clau: *hereu, deutes hereditaris, atribucions obligatòries, responsabilitat, acceptació.*

ABSTRACT: *According to art. 411-1 of the Catalan Civil Code, the heir, not only acquires the hereditary assets, but also takes up the obligations not extinguished by the death. For this reason, he shall, by virtue of their status as universal successor, settle the powers determined by law, as well as pay the debts of the deceased and hereditary charges. But his responsibility does not operate always at the same way. The responsibility will be determined by hereditary factors like the volume of the heritage and mode of acquisition of inheritance. Therefore it is necessary to analyse which is the responsibility for the payment in each case, and to study what chance have these creditors in order to ensure, to the extent possible, the recovery of their claims.*

Keywords: *heir, hereditary debts, compulsory powers, responsibility, acceptance.*

* L'objecte d'aquest treball pren com a fonament part de la tesi doctoral elaborada per la seva autora i titulada «La responsabilidad por el pago de las deudas hereditarias en el derecho civil de

SUMARI: I. INTRODUCCIÓ. II. EL PAGAMENT DE LES ATRIBUCIONS DETERMINADES PER LLEI EN FUNCIÓ DEL SEU ORDRE DE PRELACIÓ. III. LA RESPONSABILITAT PEL PAGAMENT DELS DEUTES I LES CÀRREGUES HEREDITÀRIES. 1. La regla general: La responsabilitat de l'hereu pels deutes hereditaris. 2. La responsabilitat de l'hereu pels deutes hereditaris en cas d'acceptació a benefici d'inventari. 2.1. La principal novetat introduïda pel llibre IV respecte del benefici d'inventari: La tendència a la responsabilitat *intra vires* de l'hereu. 2.2. Els principals efectes de l'acceptació a benefici d'inventari. 2.3. El pagament dels creditors del causant. 3. La responsabilitat de l'hereu pels deutes hereditaris en cas d'acceptació pura i simple. 3.1. L'acceptació pura i simple de l'herència en el Codi civil de Catalunya. 3.2. Els principals efectes de l'acceptació pura i simple de l'herència. 4. Els creditors del causant i els mitjans de què disposen per a la protecció dels seus crèdits. 4.1. La petició judicial d'administració de l'herència. 4.2. L'oposició dels creditors del causant a la partició. 4.3. El benefici de separació de patrimonis i els seus efectes per als creditors del causant. 4.3.1. El benefici de separació de patrimonis. 4.3.2. Els efectes del benefici de separació de patrimonis per als creditors del causant. 5. La responsabilitat dels hereus en situació de comunitat hereditària. 5.1. Efectes que es desprenen en casos d'herència deficitària. 5.2. Efectes que es desprenen en casos d'herència no deficitària. 5.3. Reflexió final entorn dels supòsits de comunitat hereditària.

I. INTRODUCCIÓ

L'hereu, en virtut de la seva condició de successor universal, es col·loca en la posició que ocupava el causant en vida, de manera que no només adquireix els seus béns i drets, sinó que també se subroga en les obligacions del causant que no s'extingeixen per la seva mort i, a més, ha de complir les càrregues hereditàries (art. 411-1 del Codi civil de Catalunya¹). Així, en tant que ens trobem enfront d'un sistema de continuació de la personalitat, l'hereu es converteix en el nou titular de les relacions jurídiques de les quals el causant era titular en vida. El mateix passa en els llegats d'eficàcia real, en els quals la continuació de les relacions jurídiques es desprèn del fet que la propietat s'adquireix amb la delació. Tant en un cas com en l'altre, això genera, en la pràctica, alguns inconvenients per a la liquidació i execució del patrimoni relict, dels quals es desprèn la necessitat del seu estudi.

A això cal afegir que la universalitat del títol d'hereu té com a conseqüència que aquest sigui l'únic subjecte que intervé en la successió que pot ostentar el caràcter de deutor. Per tant, l'hereu, com a deutor, és responsable pel pagament d'aquells crèdits dels creditors del causant que no van ser satisfets en vida d'aquest últim. I no només això, sinó que també ha de fer front al pagament de certes atribucions determinades per llei, com són la llegítima i la quarta vidual, i al pagament dels llegats (sens perjudici de la possibilitat de detreure prèviament el

Cataluña», la qual va ser mereixedora del Premi Jurídic Ferrer Eguizábal sobre dret civil català en la convocatòria 2015.

1. D'ara en endavant CCCat.

que li correspongui en concepte de quarta falcídia). Tot això, fa necessari l'estudi de com operarà la responsabilitat de l'hereu en cada un d'aquests casos, així com dels factors que poden condicionar la seva responsabilitat.

En aquest sentit, un dels elements determinants per a l'anàlisi de la responsabilitat de l'hereu pel pagament dels deutes hereditaris és la modalitat d'acceptació de l'herència: pura i simple o a benefici d'inventari. La importància de la modalitat d'acceptació per la que opta l'hereu es fonamenta en què, mentre que l'acceptació a benefici d'inventari limita la responsabilitat de l'hereu al patrimoni hereditari rebut, l'acceptació pura i simple implica que la seva responsabilitat s'extengui també al seu patrimoni personal, de manera que el fet de procedir a un o altre tipus d'acceptació tindrà importants conseqüències i constituirà un factor decisiu per garantir o no el cobrament dels creditors del causant, de la mateixa manera que generarà una especial problemàtica en els casos de comunitat hereditària, en què cada un dels hereus que intervenen en la successió pot procedir al tipus d'acceptació que estimi convenient.

Dit això, enfront de la possibilitat que les decisions de l'hereu perjudiquin els creditors del causant i, per tant, que puguin fer perillar el cobrament dels seus crèdits, el dret civil català posa a disposició dels creditors una sèrie de mecanismes a través dels quals poden protegir els seus drets i assegurar, en la mesura que sigui possible, que l'import dels seus crèdits es satisfaci.

El present treball pretén reflectir la problemàtica actual al voltant de la responsabilitat pel pagament dels deutes hereditaris en el Dret civil de Catalunya, per a la qual cosa ens hem centrat en l'anàlisi de la doctrina relativa a la regulació vigent del llibre IV del Codi civil de Catalunya. L'interès pel tema neix de la problemàtica que suscita el pagament dels deutes hereditaris i l'abast de la responsabilitat de l'hereu a l'hora de fer front al pagament de les atribucions determinades per llei, dels creditors del causant, i dels seus propis creditors.

II. EL PAGAMENT DE LES ATRIBUCIONS DETERMINADES PER LLEI EN FUNCIÓ DEL SEU ORDRE DE PRELACIÓ

Els creditors del causant no són els únics subjectes a qui s'ha d'efectuar el pagament mitjançant el patrimoni hereditari. Lluny d'això, hi ha altres atribucions a les quals s'ha de fer front. Aquestes són la llegítima, la quarta vidual del cònjuge vidu o convivent supervivent i, dins de certs límits, els llegats ordenats pel testador.

Cal determinar, doncs, quin és l'ordre de preferència per al seu pagament, ja que aquest fet anirà estrictament vinculat amb les garanties de cobrament, en funció de quin sigui el patrimoni de què es disposa per fer-hi front.

Així, l'ordre en què es farà front a aquestes atribucions és el següent²:

2. Aquest ordre de preferència es fonamenta en l'ordre establert a ARNAU RAVENTÓS, L.: «Llegats excessius», *Revista Catalana de Dret Privat*, Vol. XIII, Institut d'Estudis Jurídics, 2013, p. 12 i DEL

1. Els creditors de l'herència, els quals tenen preferència enfront dels hereus, dels legataris, dels legitimaris i, si s'escau, dels beneficiaris de la quarta vidual, conforme al principi «abans pagar que heretar». En ells centrarem especial atenció en els següents apartats del treball.

2. Els legitimaris. El seu dret és preferent tant respecte dels successors *mortis causa*, com dels adquirents *inter vivos* a títol gratuït, però no respecte dels creditors del causant. Per això, es pagarà primer als creditors del causant i, si després d'això no quedessin béns suficients a l'herència, es reduiran els llegats per pagar la llegítima (art. 451-22 CCCat).

Pel que fa a la responsabilitat pel seu pagament, l'art. 451-15.1 CCCat indica clarament que "l'hereu respon personalment del pagament de la llegítima i, si escau, del suplement d'aquesta", de manera que deixa clar que el pagament de la llegítima és una responsabilitat personal de l'hereu. Així, ja no ens trobem davant d'una afeció dels béns de l'herència al pagament de la llegítima, com sí succeïa en la Compilació (art. 140 CDCC), sinó que actualment parlem d'un dret de crèdit a un valor patrimonial que no donarà lloc a un assentament en el Registre de la Propietat. Únicament donaran lloc a una anotació preventiva en el Registre de la Propietat, per petició del legitimari, la demanda de reclamació de llegítima o, si escau, del seu suplement (art. 451-15.2 CCCat), o del llegat de béns immobles o d'una determinada suma de diners, sempre que la llegítima s'hagués atribuït per mitjà d'aquest llegat (art. 451-15.3 CCCat)³.

A més, en cas de concurrència d'una pluralitat d'hereus, no hi haurà solidaritat entre ells en la responsabilitat pel pagament de la llegítima. Ens trobem davant d'un supòsit de deute contra una comunitat hereditària, de manera que el suport legal d'aquesta afirmació s'extreu de l'art. 552-7 CCCat. Es tracta d'un supòsit d'administració hereditària i no de disposició hereditària, la qual cosa implica que els legitimaris, en la reclamació del seu dret a la llegítima, es dirigiran contra la comunitat, i els membres integrants d'aquesta s'han de posar d'acord en la manera com s'efectuarà el pagament de les llegítimes, com a acte d'administració (art. 552-7.2 CCCat)⁴. Dit això, entenem que la seva responsabilitat pel pagament de les llegítimes serà mancomunada, atès que l'apartat 5è de l'art. 552-7 CCCat estableix que «la responsabilitat dels cotitulars per les obligacions que resulten de llur administració és mancomunada de manera proporcional a llurs quotes respectives».

Finalment, és important destacar que l'hereu no està obligat a respondre del pagament de la llegítima amb el seu patrimoni personal. L'hereu té la facultat

de reduir el llegat i les donacions inoficioses per fer front al pagament de la llegítima, però, en matèria legitimària, no opera la responsabilitat il·limitada de l'hereu, amb independència que hagi acceptat l'herència pura i simplement (és a dir, sense realització d'un inventari de l'herència). I això passa perquè la llegítima no és ni un deute del causant, ni una càrrega hereditària, per a les quals l'art. 461-18 CCCat estableix la responsabilitat il·limitada de l'hereu en cas d'acceptació pura i simple⁵.

3. Els beneficiaris de la quarta vidual. El dret a la llegítima és l'únic d'origen legal que té un caràcter preferent al dret a la quarta vidual, de manera que la reducció de llegats en concepte de quarta vidual tindrà com a límit la protecció del contingut econòmic de la llegítima (art. 452-5.2 CCCat).

Pot passar que el causant hagi disposat dels seus béns a través de donacions, llegats i altres atribucions per causa de mort i que, per aquest motiu, l'actiu hereditari líquid sigui insuficient per cobrir el valor de la quarta vidual. Davant d'aquesta situació, l'art. 452-5.1 CCCat preveu que «si el valor de l'actiu hereditari líquid no permet a l'hereu fer el pagament de la quarta vidual amb béns de l'herència o, si escau, per retenir-la sense detriment, el cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent i els hereus del causant poden exercir una acció per reduir o suprimir llegats, donacions i altres atribucions per causa de mort».

A aquesta acció de reducció o supressió de llegats, donacions i altres atribucions per causa de mort li seran aplicables les normes reguladores de l'acció d'inofiositat legitimària. Però, perquè operi aquesta acció, es requereix un requisit essencial: que no hi hagi actiu hereditari líquid per satisfer l'import de la quarta vidual. Per tant, en cas contrari, no es podrà procedir a la reducció⁶.

A més, com ja hem avançat, l'acció de reducció o supressió de llegats, donacions i altres atribucions per causa de mort té com a límit la protecció del contingut econòmic de la llegítima. Aquest límit es recull en l'apartat 2n de l'art. 452-5 CCCat, segons el qual no es pot procedir a la reducció o supressió de les «atribucions fetes en concepte de llegítima o que siguin imputables a aquesta, en la part corresponent a la quantia de la llegítima». En principi, aquesta apreciació no hauria de ser necessària ja que, tenint en compte que les atribucions en concepte de llegítima ascendeixen a una quarta part, la quarta vidual es podria extreure de les tres quartes parts restants del cabal hereditari.

Ara bé, aquesta limitació resulta més rellevant si ens centrem en què pot constituir el fonament per concloure que, tal com afirma el preàmbul de la Llei

POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, Edit. Marcial Pons, Madrid, 2013, pp. 255-256.

3. Diferent és el cas del llegat simple de llegítima que, com indica l'art. 451-15.3 CCCat, no té la consideració de llegat de quantitat i no dona lloc, per si mateix, a cap assentament registral, per la qual cosa també s'entén que constitueix un dret de crèdit del legitimari. Vegi's VAQUER ALOY, A.: «La llegítima en el Derecho Civil de Cataluña», a TORRES GARCÍA (coord.), *Tratado de derecho de sucesiones*, Tom II, Edit. Civitas, Pamplona, 2011, p. 494.
4. LAMARCA I MARQUÈS, A.: «art. 451-11», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Edit. Atelier, Barcelona, 2009, p. 1361.

5. Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 406; VAQUER ALOY, A.: «La llegítima en el Derecho Civil de Cataluña», a TORRES GARCÍA (coord.), *Tratado de legítimas...*, ob. cit., p. 495; i VAQUER ALOY, A.: «La llegítima en Cataluña», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho de sucesiones*, Tom II, Edit. Civitas, Pamplona, 2011, p. 2053.

6. Vegi's ESPIAU ESPIAU, S.: «art. 452-5», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Edit. Atelier, Barcelona, 2009, p. 1464 i ESPIAU ESPIAU, S.: «La quarta vidual en el Codi Civil de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3, 2009, pp. 665-666.

10/2008 (apartat VI, paràgraf 8è), la quarta vidual no és un dret legitimari. I no només això, sinó que també se'n desprèn la prevalença del dret a la llegítima sobre el dret a la quarta vidual, la satisfacció del qual es veurà supeditat a la del primer. En aquest sentit, la llegítima és l'única atribució successòria d'origen legal que té preferència respecte de la quarta vidual ja que, pel que fa a la resta d'atribucions, la quarta vidual és la que ostenta la primàcia. D'aquest fet en deriva que la seva satisfacció preval sobre el dret a la quarta falcídia de l'hereu (art. 427-40 CCCat) o la quarta trebel·liànica (art. 426-49 CCCat), de manera que quan sigui necessari per satisfer l'import de la quarta vidual, el seu beneficiari «podrà reclamar béns de la quarta falcídia o de la quarta trebel·liànica, abans d'interposar l'acció de reducció o supressió de llegats, donacions i altres atribucions per causa de mort»⁷.

4. La quarta falcídia de l'hereu. Fins ara ens hem referit a les atribucions a què l'hereu ha de fer front amb caràcter preferent al pagament dels llegats. Ara bé, el pagament dels llegats també es pot veure limitat per la quarta falcídia de l'hereu, així com pel fet que els llegats siguin excessius.

En relació amb el dret a la detracció de la quarta falcídia de l'hereu o, el que és el mateix, el seu dret a què li quedi, com a mínim, la quarta part de l'herència, cal precisar que es reduiran els llegats sempre que això sigui necessari per cobrir l'import que correspon a l'hereu en concepte de quarta falcídia, excepte en el cas que hagi estat prohibida pel testador (art. 427-40.1 CCCat). En aquest sentit, el dret de l'hereu a què li quedi lliure, com a mínim, la quarta part de l'actiu hereditari líquid s'anteposa al dret dels legataris, sempre que el testador no n'hagi prohibit prèviament la seva detracció.

En el cas de l'hereu, igual que succeeix amb la preferència dels creditors del causant –a la qual ja ens hem referit– hem de fer referència al principi «abans pagar que heretar» que regeix en la successió. En virtut d'aquest principi, no només es justifica la preferència dels drets anteriors («abans pagar»), sinó també que l'hereu sigui l'últim a rebre el que li correspon, en virtut d'aquesta escala de preferències («que heretar»).

Per la seva banda, els llegats mai poden excedir d'allò que la persona gravada obté per causa de mort, de manera que, en aquest cas, el mateix art. 427-39.1 CCCat preveu la reducció o supressió dels llegats, excepte quan la persona gravada els compleixi sabent que són excessius, com veurem a continuació.

5. Els legataris. Un cop s'ha fet front a tots els drets que tenen un caràcter preferent, els legataris podran percebre l'import dels seus llegats. En aquest sentit, tot i que en els llegats d'eficàcia real el legatari adquireix la propietat de la cosa llegada a partir de la delació, no se li pot garantir que pugui percebre íntegrament la cosa objecte del llegat, i això passa, precisament, per la necessitat de fer front als drets que tenen un caràcter preferent. Per aquest motiu, en cas que no hi hagués suficients béns en l'herència per fer front a aquests drets, es procedirà a

7. ESPIAU ESPIAU, S.: «art. 452-5», en EGEEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1465 i ESPIAU ESPIAU, S.: «La quarta vidual en el Codi Civil de Catalunya», *RJC...*, ob. cit., p. 668.

la reducció, o fins i tot supressió del llegat, si fos necessari per obtenir així l'actiu necessari per fer-ho.

En la regulació vigent del CCCat, de la mateixa manera que succeïa en la CDCC i en el CS, no hi ha cap tipus de dubte sobre la limitació de la responsabilitat de l'hereu (com a subjecte gravat) per la satisfacció dels llegats a allò que ha rebut de l'herència o, el que és el mateix, el caràcter *intra vires* de la responsabilitat de l'hereu per la satisfacció o pagament dels llegats. En aquest sentit, hem de remarcar que, tot i que aquest sistema de responsabilitat resulta ser similar al de l'hereu que accepta a benefici d'inventari, no es poden equiparar, ja que en el cas que ens ocupa la responsabilitat *intra vires* del subjecte gravat amb llegats ve determinada *ex lege* (art. 427-39 CCCat) i no per una modalitat d'adquisició per la qual ha optat l'hereu.

A més, un altre argument que sosté la desvinculació del benefici d'inventari i la limitació de la responsabilitat pel compliment dels llegats es troba en què l'adquisició de l'herència a benefici d'inventari limita la responsabilitat de l'hereu per «les obligacions del causant i les càrregues hereditàries» (art. 461-20 CCCat), però els llegats no es troben inclosos dins de cap de les dues categories anteriors, sinó que només les despeses de lliurament de llegats es configuren com a càrregues hereditàries.

Per tant, al marge de l'acceptació pura i simple o a benefici d'inventari l'hereu, per fer valer la limitació de la seva responsabilitat al que ha obtingut de l'herència, haurà de fer ús del mecanisme que la llei posa a la seva disposició: la reducció dels llegats excessius (art. 427-39 CCCat)⁸.

Aquesta responsabilitat *intra vires* de l'hereu gravat amb llegats troba el seu fonament legal en l'art. 427-39.1 CCCat, segons el qual «si el valor dels llegats excedeix el que la persona gravada obté per causa de mort, aquesta els pot reduir o suprimir, llevat que els compleixi íntegrament sabent que són excessius». Precisament d'això es desprèn que la facultat de reducció dels llegats és inherent a la responsabilitat *intra vires* de la qual, per llei, gaudeix el gravat amb llegats, però, al seu torn, es tracta d'una facultat a la qual pot renunciar tàcitament (o presumptament) mitjançant el compliment dels llegats sabent que són excessius. Si és així, el llegat és eficaç respecte de l'excés, i la responsabilitat del gravat no serà limitada perquè, voluntàriament, així ho ha decidit ell mateix. Ara bé, això tindrà lloc sense perjudici de la possibilitat de provar el desconeixement del gravat, quan el compliment dels llegats excessius respongui al seu error o ignorància⁹.

El supòsit del qual parteix l'art. 427-39 CCCat és el caràcter «excessiu» dels llegats. Ara bé, com sabem si el llegat és «excessiu»? Per calcular si el llegat ex-

8. Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, ALBIOL MARÉS, P.: «art. 273», a JOU I MIRABENT (coord.), *Comentarios al Código...*, ob. cit., p. 972 i ARNAU RAVENTÓS, L.: «Llegats excessius», *RCDP...*, ob. cit., pp. 17-18.

9. Vegi's MIRALLES GONZÁLEZ, I.: «art. 427-39», a EGEEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 877 i PUIG I FERRIOL, L. i ROCA I TRIAS, E.: *Institucions del Dret civil de Catalunya*, Vol. III, 7a Edició, 2009, Edit. Bosch, Barcelona, p. 379.

10/2008 (apartat VI, paràgraf 8è), la quarta vidual no és un dret legitimari. I no només això, sinó que també se'n desprèn la prevalença del dret a la llegítima sobre el dret a la quarta vidual, la satisfacció del qual es veurà supeditat a la del primer. En aquest sentit, la llegítima és l'única atribució successòria d'origen legal que té preferència respecte de la quarta vidual ja que, pel que fa a la resta d'atribucions, la quarta vidual és la que ostenta la primacia. D'aquest fet en deriva que la seva satisfacció preval sobre el dret a la quarta falcídia de l'hereu (art. 427-40 CCCat) o la quarta trebel·liànica (art. 426-49 CCCat), de manera que quan sigui necessari per satisfer l'import de la quarta vidual, el seu beneficiari «podrà reclamar béns de la quarta falcídia o de la quarta trebel·liànica, abans d'interposar l'acció de reducció o supressió de llegats, donacions i altres atribucions per causa de mort»⁷.

4. La quarta falcídia de l'hereu. Fins ara ens hem referit a les atribucions a què l'hereu ha de fer front amb caràcter preferent al pagament dels llegats. Ara bé, el pagament dels llegats també es pot veure limitat per la quarta falcídia de l'hereu, així com pel fet que els llegats siguin excessius.

En relació amb el dret a la detracció de la quarta falcídia de l'hereu o, el que és el mateix, el seu dret a què li quedi, com a mínim, la quarta part de l'herència, cal precisar que es reduiran els llegats sempre que això sigui necessari per cobrir l'import que correspon a l'hereu en concepte de quarta falcídia, excepte en el cas que hagi estat prohibida pel testador (art. 427-40.1 CCCat). En aquest sentit, el dret de l'hereu a què li quedi lliure, com a mínim, la quarta part de l'actiu hereditari líquid s'anteposa al dret dels legataris, sempre que el testador no n'hagi prohibit prèviament la seva detracció.

En el cas de l'hereu, igual que succeeix amb la preferència dels creditors del causant –a la qual ja ens hem referit– hem de fer referència al principi «abans pagar que heretar» que regeix en la successió. En virtut d'aquest principi, no només es justifica la preferència dels drets anteriors («abans pagar»), sinó també que l'hereu sigui l'últim a rebre el que li correspon, en virtut d'aquesta escala de preferències («que heretar»).

Per la seva banda, els llegats mai poden excedir d'allò que la persona gravada obté per causa de mort, de manera que, en aquest cas, el mateix art. 427-39.1 CCCat preveu la reducció o supressió dels llegats, excepte quan la persona gravada els compleixi sabent que són excessius, com veurem a continuació.

5. Els legataris. Un cop s'ha fet front a tots els drets que tenen un caràcter preferent, els legataris podran percebre l'import dels seus llegats. En aquest sentit, tot i que en els llegats d'eficàcia real el legatari adquireix la propietat de la cosa llegada a partir de la delació, no se li pot garantir que pugui percebre íntegrament la cosa objecte del llegat, i això passa, precisament, per la necessitat de fer front als drets que tenen un caràcter preferent. Per aquest motiu, en cas que no hi hagués suficients béns en l'herència per fer front a aquests drets, es procedirà a

7. ESPIAU ESPIAU, S.: «art. 452-5», en EGEE-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1465 i ESPIAU ESPIAU, S.: «La quarta vidual en el Codi Civil de Catalunya», *RJC...*, ob. cit., p. 668.

la reducció, o fins i tot supressió del llegat, si fos necessari per obtenir així l'actiu necessari per fer-ho.

En la regulació vigent del CCCat, de la mateixa manera que succeïa en la CDCC i en el CS, no hi ha cap tipus de dubte sobre la limitació de la responsabilitat de l'hereu (com a subjecte gravat) per la satisfacció dels llegats a allò que ha rebut de l'herència o, el que és el mateix, el caràcter *intra vires* de la responsabilitat de l'hereu per la satisfacció o pagament dels llegats. En aquest sentit, hem de remarcar que, tot i que aquest sistema de responsabilitat resulta ser similar al de l'hereu que accepta a benefici d'inventari, no es poden equiparar, ja que en el cas que ens ocupa la responsabilitat *intra vires* del subjecte gravat amb llegats ve determinada *ex lege* (art. 427-39 CCCat) i no per una modalitat d'adquisició per la qual ha optat l'hereu.

A més, un altre argument que sosté la desvinculació del benefici d'inventari i la limitació de la responsabilitat pel compliment dels llegats es troba en què l'adquisició de l'herència a benefici d'inventari limita la responsabilitat de l'hereu per «les obligacions del causant i les càrregues hereditàries» (art. 461-20 CCCat), però els llegats no es troben inclosos dins de cap de les dues categories anteriors, sinó que només les despeses de lliurament de llegats es configuren com a càrregues hereditàries.

Per tant, al marge de l'acceptació pura i simple o a benefici d'inventari l'hereu, per fer valer la limitació de la seva responsabilitat al que ha obtingut de l'herència, haurà de fer ús del mecanisme que la llei posa a la seva disposició: la reducció dels llegats excessius (art. 427-39 CCCat)⁸.

Aquesta responsabilitat *intra vires* de l'hereu gravat amb llegats troba el seu fonament legal en l'art. 427-39.1 CCCat, segons el qual «si el valor dels llegats excedeix el que la persona gravada obté per causa de mort, aquesta els pot reduir o suprimir, llevat que els compleixi íntegrament sabent que són excessius». Precisament d'això es desprèn que la facultat de reducció dels llegats és inherent a la responsabilitat *intra vires* de la qual, per llei, gaudeix el gravat amb llegats, però, al seu torn, es tracta d'una facultat a la qual pot renunciar tàcitament (o presumptament) mitjançant el compliment dels llegats sabent que són excessius. Si és així, el llegat és eficaç respecte de l'excés, i la responsabilitat del gravat no serà limitada perquè, voluntàriament, així ho ha decidit ell mateix. Ara bé, això tindrà lloc sense perjudici de la possibilitat de provar el desconeixement del gravat, quan el compliment dels llegats excessius respongui al seu error o ignorància⁹.

El supòsit del qual parteix l'art. 427-39 CCCat és el caràcter «excessiu» dels llegats. Ara bé, com sabem si el llegat és «excessiu»? Per calcular si el llegat ex-

8. Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, ALBIOL MARÉS, P.: «art. 273», a JOU I MIRABENT (coord.), *Comentaris al Código...*, ob. cit., p. 972 i ARNAU RAVENTÓS, L.: «Llegats excessius», *RCDP...*, ob. cit., pp. 17-18.

9. Vegi's MIRALLES GONZÁLEZ, I.: «art. 427-39», a EGEE-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 877 i PUIG I FERRIOL, L. i ROCA I TRIAS, E.: *Institucions del Dret civil de Catalunya*, Vol. III, 7a Edició, 2009, Edit. Bosch, Barcelona, p. 379.

cedeix del qual la persona gravada ha obtingut *mortis causa* hem de partir de la comparativa entre el que obté per causa de mort i el valor dels llegats amb què està gravada. Aquest precepte (art. 427-39.1 CCCat) deixa clar que, per al càlcul del benefici del gravat, a efectes de conèixer fins on ha de respondre dels llegats, només es té en compte allò que hagi rebut *mortis causa*, per la qual cosa s'exclouen, per exemple, les donacions que hagi rebut en vida (*inter vivos*)¹⁰. També queden excloses les atribucions que el gravat hagi rebut en pagament de llegítima, en la mesura que cobreixen el seu import. El que sí que s'inclou en el còmput són les atribucions que el gravat rebí del causant en virtut de la successió intestada, com es desprèn de la supressió de l'expressió «per voluntat del testador»¹¹ en el vigent art. 427-39.1 CCCat.

III. LA RESPONSABILITAT PEL PAGAMENT DELS DEUTES I LES CÀRREGUES HEREDITÀRIES

Al marge de les atribucions de les quals, per llei, ha de respondre l'hereu, el pagament al qual l'hereu ha de fer front en primer lloc és el dels creditors del causant. L'abast de la responsabilitat de l'hereu pel pagament dels deutes i càrregues hereditàries vindrà determinat en funció de si gaudeix o no del benefici d'inventari –mitjançant el qual podrà limitar la seva responsabilitat als béns hereditaris–, així com també per la possibilitat de sol·licitar el benefici de separació de patrimonis per part dels creditors o legataris que es vulguin veure afavorits pels seus efectes.

1. LA REGLA GENERAL: LA RESPONSABILITAT DE L'HEREU PELS DEUTES HEREDITARIS

Quan intervé un hereu en la successió, serà aquest qui, com a successor universal, assumirà la titularitat del deute i tindrà l'obligació de respondre'n, sempre que, lògicament, hagi procedit prèviament a l'acceptació de l'herència. Aquesta afirmació pren com a base legal l'art. 411-1 CCCat, el qual es refereix a l'hereu com a «successor en tot el dret del causant», englobant en aquesta concepció no només l'adquisició de béns i drets, sinó també la subrogació en els deutes del causant que no s'extingeixen per la mort amb efectes retroactius al moment de l'acceptació. En definitiva, l'acceptació de l'herència suposarà

10. En aquest sentit, entenem que les donacions *mortis causa* es tindrien en compte per calcular el benefici del gravat, ja que ens referim a allò que hagués rebut *mortis causa*, fins i tot en els casos en què hi ha una transmissió immediata dels béns, atès que la disposició també en aquest cas és *mortis causa*.

11. La redacció de l'art. 273.1 CS generava dubtes en relació amb aquesta qüestió quan es referia als llegats el valor dels quals excedeix del que obtenia per causa de mort la persona gravada «per voluntat del testador», ja que aquesta apreciació semblava limitar el còmput a allò que rebés *mortis causa* mitjançant una disposició testamentària. En l'actualitat, el vigent art. 427-39.1 CCCat ha posat fi a la problemàtica suscitada pel seu antecedent legal, a través de la supressió d'aquesta apreciació («per voluntat del testador»). El que ens permet afirmar que les atribucions rebudes per successió intestada també queden incloses en el còmput, ja que també aquestes s'obtenen *mortis causa* pel gravat.

l'adquisició del títol d'hereu que, al seu torn, comporta l'atribució de la qualitat personal d'hereu, la qual no podrà ser alienada com a conseqüència del seu caràcter personalíssim. D'aquesta manera, el subjecte que ostenta aquesta qualitat serà el responsable pels deutes, amb independència que procedeixi a la venda de l'herència que li correspon (art. 1531 CCEsp)¹².

Així, l'hereu succeeix al causant en aquells deutes dels quals aquest era titular en vida i, d'aquesta manera, es converteix en el nou deutor de l'obligació sense que es produeixi cap novació, ja que el títol d'hereu és l'únic títol que permet la transmissió de deutes sense que sigui necessari el consentiment del creditor. En aquest sentit, la regla general de l'art. 1205 CCEsp, segons la qual «la novación que consiste en sustituirse un nuevo deudor en lugar del primitivo, puede hacerse sin el conocimiento de éste, pero no sin el consentimiento del acreedor», ve matisada per l'art. 1257 CCEsp, el contingut del qual estableix que «los contratos sólo producen efectos entre las partes que los otorgan y sus herederos (...)», i per l'esmentat art. 411-1 CCCat.

Pel que fa a la responsabilitat de l'hereu davant els deutes hereditaris, com veurem a continuació, ve determinada per la modalitat d'acceptació de l'herència: pura i simple o a benefici d'inventari. Així, a grans trets, en cas d'acceptació pura i simple es produeix la confusió de patrimonis i la responsabilitat *ultra vires* de l'hereu davant els creditors del causant i les càrregues hereditàries, d'acord amb l'art. 461-18 CCCat, el qual precisa, a diferència de l'art. 411-1 CCCat, l'àmbit de responsabilitat de l'hereu, fent-lo extensiu tant als béns relictes com als seus propis, indistintament. Així, en cas d'acceptació a benefici d'inventari, l'herència del causant passa a integrar-se dins del patrimoni personal de l'hereu. Per contra, la característica principal de l'acceptació a benefici d'inventari la trobem en l'art. 461-20 CCCat, i es concreta en la separació dels patrimonis de l'hereu i l'hereditari i en una responsabilitat limitada de l'hereu, que tan sols respondrà dels deutes del causant amb el patrimoni hereditari rebut.

2. LA RESPONSABILITAT DE L'HEREU PELS DEUTES HEREDITARIS EN CAS D'ACCEPTACIÓ A BENEFICI D'INVENTARI

2.1. La principal novetat introduïda pel llibre IV respecte del benefici d'inventari: La tendència a la responsabilitat *intra vires* de l'hereu

L'entrada en vigor del llibre IV del CCCat suposa la «generalització» dels efectes que es desprenen del benefici d'inventari i, per tant, una clara tendència

12. La possibilitat de vendre l'herència per part de l'hereu es desprèn del contingut de l'art. 463-6.1 CCCat, segons el qual «cada cohereu pot disposar de la seva quota hereditària». Però hem de precisar que el fet de vendre l'herència no significa que l'hereu perdi la seva qualitat d'hereu, el que es posa de manifest amb el manteniment de la seva responsabilitat. En aquest sentit, podem recórrer a l'art. 1531 CCEsp, en virtut del qual «el que venda una herencia sin enumerar las cosas de que se compone, sólo estará obligado a responder de su cualidad de heredero», de manera que aquest precepte evidencia que serà ell qui haurà de respondre d'aquests deutes. Vegi's DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 32.

cap al model de responsabilitat *intra vires* de l'hereu¹³, com es desprèn de la disminució dels requisits que s'exigeixen per gaudir del benefici d'inventari. Ara bé, això no suposa en cap cas que s'estableixi la responsabilitat limitada com a règim general¹⁴.

Aquesta afirmació es materialitza en els art. 461-14.2 i 461-17.2 CCCat. En el primer d'ells, es regula la possibilitat de l'hereu de gaudir del benefici «encara que el causant ho hagi prohibit i encara que accepti l'herència sense manifestar la voluntat d'acollir-s'hi». De la qual cosa es desprèn, d'una banda, que el gaudi del benefici d'inventari per part de l'hereu no pot ser objecte de disposició per part del causant i, de l'altra, que s'exclou la necessitat d'una declaració expressa de l'hereu per gaudir dels seus efectes, ja que, com resulta de la literalitat del precepte esmentat, l'hereu podrà beneficiar-se'n «sense manifestar la voluntat d'acollir-s'hi».

Per la seva banda, l'art. 461-17.2 CCCat, tot i centrar-se en la regulació de l'acceptació pura i simple de l'herència, també es refereix, en el seu apartat 2n, a la possibilitat d'aprofitar-se del benefici d'inventari tot i que l'hereu hagi acceptat pura i simplement. Perquè això sigui possible, l'única cosa que exigeix aquest precepte (art. 461-17.2 CCCat *in fine*) és que l'hereu hagi pres inventari «en el temps i la forma establerts i compleixi les regles d'administració de l'herència inherents a aquest benefici», fins i tot quan hagi manifestat que accepta l'herència de manera pura i simple.

Per tant, queda clar que en la regulació vigent l'únic que és determinant per decretar aquest benefici a favor de l'hereu és que hagi pres inventari de l'herència complint les formalitats previstes per l'art. 461-15 CCCat, i que compleixi les regles d'administració de l'herència beneficiària de l'art. 461-21 CCCat, amb excepció d'aquells supòsits en què el benefici d'inventari opera automàticament per llei, en els quals no serà necessària ni tan sols la pràctica de l'inventari per beneficiar-se dels seus efectes (art. 461-16 CCCat)¹⁵.

13. GETE-ALONSO Y CALERA, Mª C.: «Responsabilidad hereditaria», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho de sucesiones*, Tom I, Edit. Civitas, Pamplona, 2011, p. 358.

14. Aquesta novetat es troba clarament descrita en el preàmbul de la Llei 10/2008 (apartat VII, sobre l'adquisició de l'herència), que apunta que «en matèria d'acceptació i repudiació, la novetat més destacada és la facilitació dels efectes de limitació de la responsabilitat de l'hereu vinculats al benefici d'inventari. El llibre quart avança cap a la generalització de la limitació de responsabilitat de l'hereu als béns rebuts per herència i ho fa tot estenent les conseqüències del benefici d'inventari, com a efecte legal, als hereus que efectivament han practicat inventari, encara que no hagin manifestat la voluntat d'acollir-se a aquest benefici o fins i tot encara que hagin manifestat que l'accepten de manera pura i simple. El que compta, en definitiva, és haver practicat, dins el termini marcat per la llei, un inventari fidel, en el qual figurin tots els béns i tots els deutes del causant que l'hereu conegui o hauria de conèixer raonablement, i pagar els deutes hereditaris observant les prelacions i les regles d'administració que la llei imposa a l'hereu beneficiari».

15. Respecte d'aquesta qüestió, vegi's ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-14», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Edit. Atelier, Barcelona, 2009, p. 1496; CASANOVAS MUSSONS, A.: «L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència», a Àrea de Dret Civil (coord.), *El nou Dret successori del Codi Civil de Catalunya. Materials de les Quinzenes Jornades de Dret català a Tossa*, Edit. Documenta Univer-

Dit això, considerem que la nova aportació del llibre IV és encertada, en el sentit que tendeix a facilitar la responsabilitat *intra vires* de l'hereu i, per tant, amplia el nombre de supòsits en els quals opera aquesta limitació. No obstant això, tot i donar una major accessibilitat al sistema de responsabilitat limitada, encara es manté un cert arrelament a la responsabilitat *ultra vires* de l'hereu, que és la que opera amb caràcter general si l'hereu no practica l'inventari. En aquest sentit, i seguint els plantejaments d'ALBALADEJO respecte del dret civil espanyol¹⁶, considerem que el més lògic seria invertir el sistema, atorgant un caràcter general a la responsabilitat *intra vires* i, només excepcionalment, quan l'hereu així ho desitges, atribuir-li una responsabilitat il·limitada pels deutes de l'herència. I ens decantem per aquesta opció perquè és evident que la responsabilitat *ultra vires* afavoriria a l'hereu en detriment dels creditors hereditaris, però tampoc ells es trobarien en pitjor situació que la que haurien tingut en vida del causant atès que, en aquell moment, només responia dels seus crèdits el patrimoni d'aquest últim.

2.2. Els principals efectes de l'acceptació a benefici d'inventari

Els efectes de l'acceptació a benefici d'inventari es troben regulats en l'art. 461-20 CCCat, i es poden agrupar en els següents¹⁷:

sitaria, Girona, 2009, p. 316; i GETE-ALONSO Y CALERA, Mª C.: «Responsabilidad hereditaria», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho...*, ob. cit., p. 359.

16. ALBALADEJO afirmava que en matèria de responsabilitat per deutes i càrregues hereditàries hauria de regir el principi segons el qual qualsevol hereu respongués d'elles només amb el rebut del causant. Per tant, considerava que la responsabilitat *intra vires* de l'hereu hauria d'operar automàticament en tots els casos, sense necessitat ni tan sols de realitzar un inventari de l'herència. Des del seu punt de vista, al qual ens adherim completament, és injust que l'hereu que no ha realitzat un inventari de l'herència hagi de respondre amb el seu propi patrimoni enfront dels creditors del causant que, de no haver mort el seu deutor, només haguessin vist garantits els seus drets amb el patrimoni d'aquest. Per això, podem afirmar que res justifica que, a causa de la defunció, siguin dues masses patrimonials –la de l'hereu i l'hereditària– les que hagin de respondre dels deutes del causant, quan si no hagués mort només hauria d'haver respost el patrimoni del deutor. En definitiva, per a ALBALADEJO no és just que s'imposi a l'hereu una responsabilitat que excedeixi allò que rep en concepte d'herència per uns deutes que ni tan sols ell mateix va contreure, tot i que això suposi una major garantia de seguretat per als creditors del difunt. I, a més, considera injust que l'hereu que vulgui limitar la seva responsabilitat s'hagi de sotmetre a «les despeses, molèsties i tràmits» de l'acceptació beneficiària, quan el més lògic seria que aquesta operés *ex lege* per a tot hereu, mantenint en tot cas l'opció de pagar els deutes amb el seu propi patrimoni, si així ho estimés oportú voluntàriament. Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, ALBALADEJO GARCÍA, M.: «La llamada aceptación "entendida" a beneficio de inventario», *Actualidad Civil*, Tom II, 1995, pp. 266-267. Respecte de la responsabilitat *intra vires* com a la millor solució que es pot adoptar, vegi's també, en l'àmbit del dret civil espanyol, DURÁN RIVACOBRA, R. i GONZÁLEZ GONZÁLEZ, A.: «La responsabilidad de los herederos por deudas del causante (comunicación sobre la reforma del derecho de sucesiones)», a *Derecho de Sucesiones Presente y Futuro: XII Jornadas de la Asociación de Profesores de Derecho Civil*, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia, 2006, p. 233.

17. Respecte d'aquests efectes, vegi's CASANOVAS MUSSONS, A.: «L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència», a Àrea de Dret Civil (coord.), *El nou dret successori...*, ob. cit., p. 321. En relació amb el CS, veig's també CASANOVAS I MUSSONS, A.: «L'exercici de la delació:

a. En l'esfera de les relacions entre l'hereu i el causant destaca, com a efecte principal, la separació dels seus respectius patrimonis [art. 461-20.c) CCCat].

Mitjançant l'acceptació l'hereu fa seu el patrimoni hereditari, però el fet d'haver-se acollit al benefici d'inventari el converteix en titular de dues masses patrimonials separades –temporalment– que estan afectes a responsabilitats diferents: l'hereditària i la particular de l'hereu¹⁸. Al seu torn, la separació de patrimonis es materialitza en tres conseqüències (art. 461-20 CCCat): 1) la subsistència, «sense extingir-se per confusió, dels drets i crèdits de l'hereu contra l'herència, dels quals pot efectuar-se el pagament, i les obligacions de l'hereu a favor de l'herència» [art. 461.20.b) CCCat], el que implica que l'hereu podrà cobrar els crèdits que tingui contra l'herència, com si de qualsevol altre creditor es tractés, i haurà de pagar els deutes que tingui amb el causant; 2) la no confusió, ni en perjudici dels creditors hereditaris ni de l'hereu, dels béns de l'herència amb els propis de l'hereu «mentre no quedin totalment pagats els deutes del causant i les càrregues hereditàries» [art. 461-20.c) CCCat], de la qual cosa es desprèn el caràcter temporal de la separació de patrimonis, ja que, de la interpretació del precepte *a sensu contrario*, resulta que un cop pagats els deutes del causant i les càrregues hereditàries sí que es podran confondre els béns de l'herència amb els de l'hereu¹⁹; i, 3) per últim, la limitació de la responsabilitat de l'hereu [art. 461-20.a) CCCat], en la qual ens centrarem a continuació.

b. En matèria de responsabilitat destaca la limitació de la responsabilitat de l'hereu [art. 461-20.a) CCCat]. En aquest sentit podem afirmar, amb CASANOVAS MUSSONS, que la «separació total de patrimonis és l'instrument que permet la limitació de la responsabilitat de l'hereu en el compliment de les obligacions del causant i de les càrregues hereditàries de l'art. 461-19 CCCat exclusivament a l'actiu hereditari, com a excepció a la regla general de l'art. 1911 CCEsp»²⁰.

Aquesta limitació de la responsabilitat queda palesa en l'art. 461-20.a) CCCat, que estableix que «l'hereu no respon de les obligacions del causant ni de

l'acceptació i repudiació de l'herència», a BADOSA COLL (dir.), *Manual de dret civil català*, Edit. Marcial Pons, Madrid, 2003, p. 636.

18. Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-20», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1524; DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 527; GETE-ALONSO Y CALERA, Mª C.: «Responsabilidad hereditaria», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho...*, ob. cit., p. 368; i PUIG I FERRIOL, L. i ROCA I TRIAS, E.: *Instituciones del Dret civil...*, ob. cit., p. 623.
19. Així, la separació durarà el temps necessari per al pagament dels deutes del causant, les càrregues hereditàries i els llegats que són a càrrec de l'herència [art. 461-20.c) i 461-21 CCCat], sense que durant el període de temps en què això duri els creditors de l'hereu puguin dirigir-se contra els béns de l'herència i viceversa. A més, de la mateixa manera que del precepte es desprèn el caràcter temporal de la separació, també d'ell deriva, des d'un punt de vista subjectiu, el seu caràcter «relatiu», que es materialitza en l'exigència que es doni un requisit perquè no es produeixi la confusió entre els béns de l'hereu i els del causant: que això suposi un perjudici per als creditors hereditaris i per a l'hereu, com es desprèn de l'art. 461-20.c) CCCat.
20. CASANOVAS MUSSONS, A.: «L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència», a Àrea de Dret Civil (coord.), *El nou dret successori...*, ob. cit., p. 322. Respecte d'aquesta qüestió en la regulació del CS, vegi's també CASANOVAS I MUSSONS, A.: «L'exercici de la delació: l'acceptació i repudiació de l'herència», a BADOSA COLL (dir.), *Manual de dret civil...*, ob. cit., pp. 636-637.

les càrregues hereditàries amb els béns propis, sinó únicament amb els béns de l'herència». En aquest sentit, parlem de què la responsabilitat *intra vires* de l'hereu pels deutes del causant és *cum viribus* [és a dir, limitada als béns de l'herència, com es desprèn de l'art. 461-20.a) CCCat], la qual cosa inclou la possibilitat prevista per l'art. 461-21.2 CCCat que l'hereu obtingui els diners per pagar als creditors mitjançant la realització dels béns de l'herència. Això es deu al fet que, en aquest cas, encara que els diners amb què es paga no són estrictament hereditaris, en realitat reemplacen a béns que sí que ho eren. Per tant, en definitiva, l'hereu respon amb els béns de l'herència i fins al seu valor en venda²¹.

c. Pel que fa a l'administració de l'herència acceptada a benefici d'inventari, l'art. 461-21 CCCat preveu unes regles específiques que determinen com procedir a l'administració de l'herència beneficiària²². En aquest sentit, no ens trobem, doncs, enfront d'una administració merament conservativa ni concursal, sinó d'una administració que podem catalogar d'especial (tal com indicava l'art. 36 CS), en tant que es tracta d'una administració liquidadora. Per aquest motiu, no hi haurà *par conditio creditorum* ni un ordre de prelación legalment establert per a la reclamació dels crèdits. És més, abans del lliurament i compliment dels llegats, l'hereu ha de pagar els crèdits coneguts (inventariats) a mesura que els creditors del causant es vagin presentant (art. 461-21.2 CCCat).

2.3. El pagament dels creditors del causant

La separació de patrimonis, com a principal efecte que es desprèn de l'acceptació a benefici d'inventari, no només impedeix que els creditors del causant puguin dirigir-se contra el patrimoni de l'hereu per al cobrament dels seus crèdits, sinó que, en contrapartida, també impedeix que «els creditors particulars de l'hereu

21. Autors com ARROYO I AMAYUELAS consideren que de la regla general de l'art. 427-39.1 CCCat es desprèn que la responsabilitat *intra vires* de l'hereu pel pagament de llegats té una garantia *pro viribus hereditatis* o, el que és el mateix, per la qual estan afectats, indistintament, tant els béns de l'herència com els béns propis de l'hereu, això sí, fins al límit del valor dels béns de l'herència. En aquest sentit, entén que el benefici d'inventari transforma en garantia *cum viribus* la responsabilitat *intra vires* i, com a conseqüència d'això, permet el finançament i l'execució dels llegats amb els béns de l'herència, excloent completament els béns personals de l'hereu. No obstant això, en la nostra opinió, el CCCat no ofereix motius suficients per a tal afirmació. Vegi's ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-20», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1525.
22. Respecte d'aquesta administració especial, vegi's CASANOVAS MUSSONS, A.: «L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència», a Àrea de Dret Civil (coord.), *El nou dret successori...*, ob. cit., p. 322; CASANOVAS I MUSSONS, A.: «L'exercici de la delació: l'acceptació i repudiació de l'herència», a BADOSA COLL (dir.), *Manual de dret civil...*, ob. cit., p. 637; DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 528; GETE-ALONSO Y CALERA, Mª C.: «Responsabilidad hereditaria», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho...*, ob. cit., p. 369; GETE-ALONSO Y CALERA, Mª C.: «art. 263», a ALBALADEJO M. (dir.), *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales*, Tom XXIX, Vol. III, Edit. Revista de Derecho Privado, Madrid, 1986, p. 371; i PUIG FERRIOL, L. i ROCA TRIAS, E.: *Fundamentos del Derecho civil de Cataluña*, Tom III, núm. 1, Edit. Bosch, Barcelona, 1979, p. 529.

(...) puguin perseguir els béns de l'herència fins que tots els creditors del causant hagin estat pagats» (art. 461-21.4 CCCat)²³.

En aquest sentit, el precepte no es refereix a una simple preferència dels creditors del causant respecte dels de l'hereu, sinó a la prohibició expressa que aquests últims puguin dirigir-se contra els béns de l'herència fins que no finalitzen els efectes del benefici d'inventari. Això és, fins que no s'hagi pagat a tots els creditors del causant «coneguts», sense perjudici que, posteriorment, puguin aparèixer nous creditors hereditaris.

Si ens centrem, doncs, en els creditors del causant, l'art. 461-21 CCCat, al seu incís segon, remarca l'aplicabilitat del principi «abans pagar que heretar» quan afirma que «abans de lliurar o complir els llegats, l'hereu ha de pagar als creditors coneguts del causant a mesura que es presentin». Aquesta preferència en el cobrament a favor dels creditors «coneguts» del causant respecte dels legataris no genera cap problema quan els llegats sobre els quals ostenten la preferència són d'eficàcia obligacional. Ara bé, més dificultat susciten els llegats d'eficàcia real, en els quals «per la delació, el legatari adquireix de ple dret la propietat de la cosa objecte de llegat» (art. 427-15.1 CCCat). Si és el cas, la preferència dels creditors del causant es pot fer efectiva mitjançant la negativa de l'hereu –o de la persona gravada o facultada– a lliurar la possessió del bé llegat o, si s'escau, mitjançant la reducció dels llegats excessius (art. 427-39 CCCat)²⁴.

Dins del concepte «creditors del causant» s'entenen inclosos els deutes que el causant hagués contret en vida, les càrregues hereditàries sorgides amb posterioritat a la seva mort i, com a resultat que el benefici d'inventari evita la confusió patrimonial, també els crèdits que l'hereu tingui contra l'herència²⁵.

Si posem aquesta qüestió en relació amb què el pagament dels creditors del causant es realitzarà «a mesura que es presentin»²⁶ (art. 461-21.2 CCCat), el lògic

23. ARROYO I AMAYUELAS es mostra contrària a la sistemàtica que el CCCat ha adoptat en aquest sentit. Considera que l'apartat quart de l'art. 461-21 CCCat és més propi dels efectes que es desprenen de l'acceptació a benefici d'inventari, que de l'administració i liquidació de l'herència beneficiària. Segons l'opinió de l'autora, aquest apartat s'hauria de trobar regulat en l'art. 461-20.c) CCCat que, de la mateixa manera que es refereix al fet que no es confondran els béns de l'herència amb els de l'hereu fins que s'haguessin pagat els deutes del causant i les càrregues hereditàries, també hauria d'incloure la prohibició dels creditors de l'hereu de dirigir-se als béns de l'herència fins que els anteriors haguessin estat pagats. En definitiva, encertadament, que si l'art. 461-20 CCCat és el que regula els efectes que el benefici d'inventari té per als creditors del causant, també en ell si haurien de regular els que es produeixin per als creditors de l'hereu. Vegi's ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-21», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1529.

24. DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 530.

25. Vegi's DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 530; MEZQUITA GARCÍA-GRANERO, E.: «art. 36», a JOU I MIRABENT (coord.), *Comentarios al Código de Sucesiones de Cataluña. Ley 40/1991, de 30 de diciembre*, Tom I, Edit. Bosch, Barcelona, 1994, p. 125; i PUIG FERRIOL, L. i ROCA TRIAS, E.: *Fundamentos del Derecho civil...*, ob. cit., p. 531.

26. El sistema emprat per al pagament dels creditors del causant «a mesura que es presentin» persegueix premiar la diligència dels creditors, ja que, en paraules de PUIG I FERRIOL i ROCA

serà que l'hereu sigui el primer a cobrar els seus crèdits, el que, en principi, no genera cap problema si ens trobem davant d'una herència solvent que podrà fer front al pagament de la resta de creditors del causant. Diferent seria si, per contra, resultés una situació patrimonial deficitària, cas en què l'hereu estaria obligat a sol·licitar la corresponent declaració de concurs, en virtut de l'art. 461-22 CCCat.

Un cop els creditors del causant han cobrat, i d'acord amb l'ordre de pagament abans apuntat²⁷, l'hereu haurà de satisfer l'import de les lligítimes, de la quarta vidual i podrà retenir el que li correspongui en concepte de quarta falcídia abans de procedir al pagament dels llegats (tot i que l'art. 461-21.2 CCCat no es refereixi a ells expressament). Així, serà una vegada s'ha pagat als creditors «coneguts» del causant, i després de la satisfacció de les lligítimes –i, si s'escau, de la quarta vidual– i la detracció de la quarta falcídia de l'hereu, quan es podrà procedir al pagament dels llegats.

Ara bé, pot ocórrer que després de la satisfacció dels llegats apareguin nous creditors del causant dels que, fins aquell moment, es desconeixia l'existència. Aquests creditors conserven el dret a cobrar els seus crèdits tot i no constar en l'inventari, sense perjudici, lògicament, de la possibilitat que el crèdit hagi prescrit. Com sabem, pagats els creditors «coneguts» del causant, cessen els efectes del benefici d'inventari i, per tant, es produeix de nou la confusió patrimonial [art. 461-20.c) CCCat]. Tot i així, l'hereu només haurà de respondre enfront dels nous creditors amb el patrimoni hereditari, de manera que, si després de l'aparició d'aquests creditors encara queda romanent suficient en l'herència per afrontar el pagament, l'hereu haurà de pagar-los el que els correspon en virtut del seu dret a cobrar els seus crèdits.

El problema sorgeix quan, després del pagament dels llegats, no queda romanent suficient per pagar els nous creditors. Aquest és el supòsit previst per l'art. 461-22.3 CCCat que permet que, en aquest cas, «els creditors puguin repetir contra dits legataris», el que constitueix una nova manifestació de la preferència en el cobrament dels creditors del causant respecte dels legataris. No obstant això, aquesta no és una qüestió senzilla. Cal tenir en compte, d'una banda, que el pagament dels creditors és previ al de les lligítimes, de la quarta vidual i de la quarta falcídia, per la qual cosa, malgrat que el precepte no es refereixi a ells expressament, també els legítims, el cònjuge vidu o convivent supervivent i l'hereu es veuran afectats per l'aparició de nous creditors del causant. D'altra banda, l'art. 461-21.3 CCCat no diu res sobre si els nous creditors poden dirigir-se contra qualsevol dels legataris a qui se'ls ha satisfet el llegat en la reclamació de la totalitat del crèdit o, per contra, s'han d'adreçar proporcionalment a cada un d'ells. Davant d'aquesta qüestió, la doctrina opta per solucions contradictòries.

TRIAS, «los más diligentes son los que salen mejor librados». Vegi's en aquest sentit PUIG FERRIOL, L. i ROCA TRIAS, E.: *Fundamentos del Derecho civil...*, ob. cit., p. 531 i MEZQUITA GARCÍA-GRANERO, E.: «art. 36», a JOU I MIRABENT (coord.), *Comentarios al Código...*, ob. cit., p. 125.

27. Respecte d'aquesta afirmació, vegi's l'apartat II relatiu a «El pagament de les atribucions determinades per llei en funció del seu ordre de prelació».

N'hi ha que es mostren partidaris de reconèixer la responsabilitat mancomunada dels legataris. Però, en la nostra opinió, és molt més encertat considerar que la responsabilitat dels legataris seria solidària i, per tant, tot i que el creditor pogués dirigir-se per complet contra un d'ells en la reclamació del seu crèdit, el legatari que ha pagat podrà dirigir-se, posteriorment, contra la resta de legataris per exigir-los el que els correspongui. Opinió de la qual també es mostren partidaris DEL POZO CARRASCOSA, VAQUER ALOY i BOSCH CAPDEVILA, que consideren que en cap cas pot obligar-se el creditor a dirigir-se a cada un dels legataris per la part que li correspongui²⁸.

3. LA RESPONSABILITAT DE L'HEREU PELS DEUTES HEREDITARIS EN CAS D'ACCEPTACIÓ PURA I SIMPLE

3.1. L'acceptació pura i simple de l'herència en el Codi civil de Catalunya

En la mateixa línia del que hem establert per a l'acceptació a benefici d'inventari, i d'acord amb el contingut de l'art. 461-17 CCCat, l'herència s'entén acceptada pura i simplement quan l'hereu no pren inventari de l'herència dins el termini i en la forma establerts, o no compleix amb les regles que regeixen l'administració de l'herència beneficiària. Per tant, lluny de venir determinada per la declaració de voluntat de l'hereu en aquest sentit, serà el fet de no prendre inventari complint amb les formalitats previstes per la llei el factor decisiu perquè operi l'acceptació pura i simple de l'herència.

Com ja hem avançat en l'apartat anterior, això suposa la introducció d'una important novetat pel CCCat en relació amb els seus antecedents legals, ja que evidència una clara tendència a limitar la responsabilitat de l'hereu, encara que no hagi optat per l'acceptació a benefici d'inventari.

Els subjectes a qui, principalment, pot perjudicar aquesta novetat legislativa són aquells creditors que confien en què l'acceptació pura i simple per part de l'hereu comporta la seva responsabilitat il·limitada front als deutes i càrregues hereditàries, sense plantejar-se que la declaració de voluntat per la qual accepta pura i simplement l'herència no té total rellevància si, al seu torn, forma inventari en el temps i forma previstos per la llei i compleix les regles de l'administració beneficiària²⁹.

A més, una altra novetat de l'art. 461-19 CCCat és que prescindeix de l'exigència que l'hereu expressés que la realització de l'inventari responia, precisament, a la finalitat d'acceptar l'herència a benefici d'inventari. El que, al nostre entendre, i d'acord amb ARROYO I AMAYUELAS, vol dir que, amb independència de la finalitat que persegueixi la formació de l'inventari, si aquest es forma en els termes establerts per la llei, implicarà la concessió del benefici

28. DEL POZO CARRASCOSA, P.; VAQUER ALOY, A., i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 530.

29. FRANCINO BATLLE, F. X.: «art. 461-17», a ROCA-JOU (coord.), *Sucesiones: Libro Cuarto del Código...*, ob. cit., p. 1255.

i la consegüent limitació de la responsabilitat de l'hereu, sense necessitat que ho digui expressament³⁰.

A més, el fet que actualment l'únic que es requereix per a què l'acceptació no sigui pura i simple sinó a benefici d'inventari sigui, com hem dit, la formació de l'inventari en el temps i forma previstos legalment, sense que sigui necessari sol·licitar-ho, ens permet plantejar-nos si en el cas que hi hagi diversos cohereus els efectes de l'inventari recauen sobre tots o dependrà de la decisió que prengui cada un d'ells. En el CS, atès que s'exigia la declaració de voluntat de cada cohereu per determinar si la seva acceptació era pura i simple o a benefici d'inventari, quedava clar que cada un d'ells estaria vinculat per la responsabilitat derivada de la seva modalitat d'acceptació (sense perjudici que es sol·licités el benefici de separació de patrimonis). És a dir, l'acceptació de cada cohereu era independent de la dels altres. En la regulació vigent, malgrat que no sigui necessària una declaració de voluntat, s'entén que tampoc opera la imposició del benefici a tots els cohereus sinó que dependrà d'allò que, lliurement, hagi decidit cada un d'ells o, millor dit, de què hagin realitzat o no un inventari de l'herència complint les formalitats previstes legalment³¹.

Finalment, i en estreta vinculació amb la qüestió anterior, cal plantejar-se la possibilitat de l'hereu de renunciar als efectes del benefici d'inventari. L'art. 461-17 CCCat deixa clara la possibilitat que, si es compleix amb el requisit de prendre inventari en el temps i la forma establerts, l'hereu pugui aprofitar-se dels efectes del benefici d'inventari, tot i haver acceptat pura i simplement. El lògic serà que així sigui, ja que l'hereu és el principal interessat en limitar la seva responsabilitat al patrimoni hereditari rebut. No obstant això, pot ocórrer que l'hereu manifesti la seva voluntat d'acceptar l'herència pura i simplement i que, tot i prendre inventari, prefereixi optar per una responsabilitat *ultra vires* o il·limitada. L'art. 461-17 CCCat no regula quina seria la solució que hauríem d'adoptar en aquest cas, però la podem extreure de la seva redacció: l'expressió «no li priva d'aprofitar» sembla que porta implícita la possibilitat de renunciar de manera expressa al benefici d'inventari³².

3.2. Els principals efectes de l'acceptació pura i simple de l'herència

Els principals efectes que es desprenen de l'acceptació pura i simple de l'herència, i que podríem catalogar com la seva nota més característica, són la confusió de patrimonis i la responsabilitat il·limitada de l'hereu que se'n deriva. Així, l'hereu haurà de respondre de les obligacions del causant i de les càrregues hereditàries, no només amb el patrimoni hereditari rebut, sinó també amb el seu propi, indistintament (art. 461-18 CCCat):

30. ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-17», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., pp. 1512-1514.

31. VEGÍ'S PUIG I FERRIOL, L. i ROCA I TRIAS, E.: *Institucions del Dret civil...*, ob. cit., p. 630.

32. ARROYO I AMAYUELAS, E.: «art. 461-17», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1514 i FRANCINO BATLLE, F. X.: «art. 461-17», a ROCA-JOU (coord.), *Sucesiones: Libro Cuarto del Código...*, ob. cit., p. 1256.

a. En el dret civil de Catalunya la confusió de patrimonis s'entén des de la mateixa perspectiva que en el dret civil espanyol: com un efecte derivat de l'acceptació pura i simple de l'herència per part de l'hereu, qui es convertirà en el nou titular del patrimoni del causant i de les seves relacions jurídiques. Així, del patrimoni personal de l'hereu i del patrimoni hereditari sorgeix un nou patrimoni unitari integrat per tots dos, el que comporta que aquests patrimonis s'hagin de sotmetre a un mateix règim jurídic³³.

La confusió de patrimonis té com a principal efecte l'extinció de les relacions jurídiques de les què, prèviament a l'acceptació per part de l'hereu, eren titulars el causant i l'hereu, i la consegüent reunió de les titularitats en un únic subjecte (l'hereu). D'aquesta manera, s'extingeixen per confusió els crèdits i els deutes que l'hereu i el causant tenien un respecte de l'altre, la qual cosa tindrà com a conseqüència directa l'exclusió de l'obligació de l'hereu de pagar el deute que tenia contra el causant, però, al seu torn, també de la possibilitat de reclamar-li els crèdits dels quals el causant fos el seu deutor.

b. L'altre efecte que l'acceptació pura i simple de l'herència porta implícit és la responsabilitat il·limitada o *ultra vires* de l'hereu, el que implica que haurà de respondre dels deutes del causant i de les càrregues hereditàries tant amb el patrimoni hereditari com amb el seu propi. L'art. 461-18 CCCat reflecteix aquesta responsabilitat il·limitada de l'hereu, indicant que «per l'acceptació de l'herència pura i simple, l'hereu respon de les obligacions del causant i de les càrregues hereditàries, no solament amb els béns relictos, sinó també amb els béns propis, indistintament», sense que s'estableixi un ordre de prelación ni entre els creditors del causant, ni entre aquests i els creditors de l'hereu. En aquest sentit, el precepte segueix la línia de l'art. 1911 CCEsp, ja que l'hereu respondrà «amb tots els seus béns», és a dir, tant amb els heretats, com amb els seus propis, tant presents com futurs.

En definitiva, la responsabilitat il·limitada a què es refereix l'art. 461-18 CCCat comprèn exclusivament el passiu que ja ho era del causant i les càrregues hereditàries, sense que s'estableixi entre ells un ordre de prelación pel que fa al pagament dels seus crèdits.

Enfront d'aquesta situació, el dret català permet a l'hereu protegir el seu patrimoni privatiu de la responsabilitat pel pagament dels deutes i càrregues hereditàries mitjançant l'acceptació a benefici d'inventari, a la qual ja ens hem referit anteriorment.

Així mateix, i enfront de la manca de realització de l'inventari per part de l'hereu en el cas d'acceptació pura i simple, el CCCat dedica el seu art. 461-23 a la regulació expressa del benefici de separació de patrimonis, mitjançant el qual s'ofereix als creditors i legataris –i entenem que també els legitimaris– la possibilitat d'evitar els perjudicis que per a ells es pogués desprendre de la manca de realització d'un inventari per part de l'hereu. Mecanisme que, per contra, no

33. MALUQUER DE MOTES, C.: *Dret civil català*, Edit. Ariel Derecho, Barcelona, 1993, p. 165-166.

apareix regulat en el Codi civil espanyol, la qual cosa ha generat una diversitat d'opinions sobre la seva operativitat en el dret civil estatal³⁴.

En aquest punt cal referir-se, per les seves particularitats, al cas concret dels llegats. Els legataris són part dels subjectes que es poden veure perjudicats pels efectes de la confusió patrimonial, però no en el sentit de poder reclamar a l'hereu que el compliment dels llegats s'efectuï amb patrimoni hereditari o personal d'aquest.

L'art. 427-39 CCCat posa clarament de manifest que, tot i que tingui lloc la confusió patrimonial, la responsabilitat de l'hereu pel pagament dels llegats no és il·limitada, sinó al contrari. Com hem dit anteriorment, s'imposa com a límit allò que la persona gravada pel llegat obté per causa de mort i, en cas que el valor del llegat excedeixi d'aquesta quantia, es considera que el llegat és excessiu, de manera que es podrà procedir a la seva reducció o supressió (excepte que, tot i saber que és excessiu, la persona gravada decideixi complir-lo íntegrament). Per tant, el patrimoni hereditari és l'encarregat de determinar fins on podran reclamar els legataris, amb independència que, mitjançant el seu patrimoni personal, el gravat amb el llegat pogués fer front a una quantia superior. En aquest sentit, queda clar que els llegats es podran satisfer sempre que hi hagi en l'herència suficient actiu per fer-hi front. No obstant això, en el cas remot que l'hereu acceptés una herència deficitària, el legatari no tindria la possibilitat de reclamar la quantia del seu llegat, ja que els llegats seran exigibles sempre que en l'herència hi hagi actiu que ho permeti.

D'acord amb això, podem afirmar que el patrimoni personal de l'hereu queda salvaguardat de la responsabilitat pel compliment dels llegats. I, serà en altres aspectes, com per exemple que els creditors particulars de l'hereu puguin dirigir-se contra els béns hereditaris, en el quals es podran veure perjudicats per la confusió patrimonial.

4. ELS CREDITORS DEL CAUSANT I ELS MITJANS DE QUÈ DISPOSEN PER A LA PROTECCIÓ DELS SEUS CRÈDITS

Els creditors hereditaris, com a subjectes que intervenen en la successió, disposen d'alguns mitjans que els permeten assegurar el cobrament dels seus crèdits en la mesura que sigui possible. En concret, hi ha tres possibles vies per les quals poden obtenir aquesta protecció³⁵:

34. En el cas de l'ordenament jurídic espanyol, l'absència d'una regulació del benefici de separació de patrimonis no només comporta una desprotecció dels creditors i legataris davant l'acceptació pura i simple l'hereu i els perjudicis que la confusió patrimonial els pogués ocasionar, sinó que, al seu torn, provoca l'aparició de posicions doctrinals dispars al respecte. D'una banda, hi ha qui són partidaris de portar la confusió patrimonial fins a les últimes conseqüències. Mentre que, d'altra banda, part de la doctrina rebutja aquesta interpretació de la confusió de patrimonis i fonamenta la seva teoria en la defensa dels tercers que puguin veure perjudicats per la situació d'indefensió i, per això, se situen a favor d'una separació de patrimonis implícita.
35. GÓMEZ CLAVERÍA, P.: «art. 464-3», a ROCA-JOU (coord.), *Sucesiones: Libro Cuarto del Código Civil de Cataluña*, Edit. Sepin, Madrid, 2011, p. 1341.

a. La possibilitat de demanar judicialment l'administració de l'herència (art. 463-4 CCCat).

b. L'oposició a la partició de l'herència, en els casos de comunitat hereditària (art. 464-3 CCCat).

c. I el benefici de separació de patrimonis, en els casos en què l'hereu accepta l'herència pura i simplement (art. 461-23 CCCat).

4.1. La petició judicial d'administració de l'herència

L'art. 463-4.1 CCCat estableix que «si no hi ha cap persona especialment legitimada per a administrar l'herència, el jutge pot, a instància de qualsevol interessat, adoptar les mesures que cregui oportunes per a conservar el cabal hereditari, fins i tot nomenar un administrador». Entre aquests subjectes interessats es troben els creditors del causant.

Aquest precepte s'integra en el capítol dedicat a la regulació dels aspectes de la comunitat hereditària. No obstant això, i malgrat la manca d'un precepte que així ho estableixi expressament, entenem que seria igualment d'aplicació als supòsits en els quals intervé un sol hereu. Per això, encara que per la naturalesa del precepte objecte d'estudi ens centrem en el cas de comunitat hereditària, els plantejaments que s'inclouen en aquest apartat entenem que també regeixen quan, en comptes d'una pluralitat d'hereus, intervé un únic hereu en la successió.

Durant el termini de temps en què dura la situació de comunitat hereditària és convenient que s'estableixin uns òrgans encarregats de la gestió i administració de l'herència indivisa, que exerceixin les seves funcions de conservació i defensa dels béns i administració del patrimoni hereditari fins que es produeix la partició (art. 464-10 CCCat). És freqüent que el causant, en el seu testament, hagi designat una o més persones a qui s'encarrega l'administració de l'herència (art. 463-4.2 CCCat), o que hagi nomenat un marmessor universal que, com a part de les funcions que se li atribueixen legalment, s'encarregui de la seva administració (art. 429-8.1 CCCat).

Tot i així, pot passar que el causant no hagi nomenat un administrador, o bé que la persona designada no hagi arribat efectivament a ésser-ho perquè no ha volgut o no ha pogut acceptar l'encàrrec que se li va conferir. En aquest cas, l'art. 463-4.2 CCCat recorre als cohereus com a subjectes que s'han de fer càrrec de l'administració de l'herència indivisa, en virtut de la seva condició de successors en tot el dret del causant. Per fer-ho gaudeixen d'una àmplia llibertat, en el sentit que l'administració es pot dur a terme conjuntament per tots els cohereus, o poden decidir que sigui un d'ells qui se n'encarregui o, fins i tot, poden encomanar a un tercer l'administració del patrimoni hereditari (que tindrà el caràcter de mandatari de tots els cohereus)³⁶.

36. L'art. 411-9.4 CCCat preveu que quan hi ha una pluralitat de cridats a l'herència, l'acceptació d'un d'ells extingeix la situació d'herència jacent i, seran aquells cohereus que hagin acceptat,

També pot succeir que el causant no hagi nomenat un administrador i que els cohereus tampoc arribin a ser-ho, ja sigui perquè no poden o perquè no estan disposats a dur a terme la gestió de l'herència indivisa. En aquest cas els interessats poden demanar al jutge el nomenament d'un administrador judicial, per protegir els seus interessos. O, fins i tot, poden instar del jutge l'adopció de les mesures que estimi necessàries per a la conservació del cabal relicte, sense necessitat de nomenar un administrador judicial³⁷.

En aquest sentit, l'interès dels creditors del causant en la correcta administració del patrimoni hereditari recau, especialment, en la conservació dels béns que integren el cabal relicte. Això passa perquè, si no han cobrat abans de la partició, el cobrament vindrà determinat pels béns que integren el patrimoni hereditari, de manera que una incorrecta conservació d'aquests béns mentre dura la situació de comunitat hereditària pot arribar a afectar a les seves perspectives de cobrament si, a causa de la mala administració i conservació, el patrimoni hereditari es redueix.

Si ens centrem en el cas en què en la successió intervé un únic hereu, seria aquest qui, si no hi ha nomenament d'un administrador pel causant i per aplicació analògica de la norma abans vista, s'hauria de fer càrrec de l'administració de l'herència. Així, serà en cas que no hi hagi cap subjecte legitimat per a l'administració quan el jutge pot, a instància de qualsevol interessat –en el cas que ens ocupa, dels creditors del causant– adoptar les mesures oportunes per a la conservació del cabal relicte i, fins i tot, nomenar un administrador.

En aquest últim cas, tot i que no hi hagi una pluralitat d'hereus, el que justifica l'interès dels creditors en demanar al jutge l'administració de l'herència també és la conservació dels béns, amb l'objectiu que aquests puguin fer front a la satisfacció dels seus crèdits.

És per això que, tant en un cas com en l'altre, quan no hi hagi cap persona que estigui especialment legitimada per a l'administració de l'herència, els creditors del causant –com a interessats– poden fer ús d'aquest dret que els confereix la llei i sol·licitar que el jutge prengui les mesures que consideri necessàries per a la correcta conservació del cabal relicte.

els que s'encarregaran de l'administració ordinària de l'herència. A més, el precepte afegeix que «l'acceptant o acceptants poden, sota la seva responsabilitat, pagar els deutes de l'herència i les càrregues hereditàries, satisfer les llegítimes i complir els llegats». Vegi's, respecte d'aquesta qüestió, PUIG I FERRIOL, L.: «art. 463-4», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Edit. Atelier, Barcelona, 2009, p. 1587.

37. Les mesures adoptades podrien ser, per exemple, les de l'art. 793 LEC, segons el qual «acordada la intervenció del caudal hereditario en cualquiera de los casos a que se refieren los artículos anteriores ordenará el tribunal, por medio de auto, si fuere necesario y no se hubiera efectuado anteriormente, la adopción de las medidas indispensables para la seguridad de los bienes, así como de los libros, papeles, correspondencia y efectos del difunto susceptibles de sustracción u ocultación». Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. *Boletín Oficial del Estado*, 8 de enero de 2000, núm. 7, p. 575-728. Vegi's PUIG I FERRIOL, L.: «art. 463-4», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1588.

4.2. L'oposició dels creditors del causant a la partició

Quan ens trobem davant d'un supòsit de comunitat hereditària cal procedir a la partició de l'herència, és a dir, a la «separació, divisió i repartiment que es fa d'una cosa comuna entre les persones a qui pertany», perquè cada un dels cohereus rebi una part concreta i material del patrimoni hereditari³⁸.

Pel que fa a la responsabilitat dels cohereus en relació amb els deutes i càrregues hereditàries, regeix el principi tradicional català conforme al qual la seva responsabilitat no és ni solidària ni mancomunada, sinó que, d'acord amb l'art. 463-1 CCCat, «les obligacions i càrregues hereditàries es divideixen entre els cohereus en proporció a les quotes respectives, sense solidaritat entre ells»³⁹. El que no es veurà modificada per la partició, tal com indica el contingut de l'art. 464-16.1 CCCat⁴⁰.

En el cas concret en què un dels cohereus és creditor del difunt es manté aquest principi. Per això, l'apartat tercer d'aquest art. 464-16 CCCat regula la possibilitat que aquest creditor, un cop s'hagi deduït la part que li correspon com a cohereu, es pugui dirigir a la resta per reclamar el pagament del seu crèdit en la part que li correspongui a cada un d'ells. Per tant, la situació dels creditors serà la mateixa tant abans com després de la partició, ja que el règim de responsabilitat dels cohereus pels deutes no es veurà modificat per la partició de l'herència, de manera que el seu dret a cobrar és el mateix i opera en qualsevol moment, amb independència que s'hagi dut a terme o no la partició.

Dit això, d'acord amb l'art. 464-3 CCCat «els creditors del causant es poden oposar a que es faci la partició de l'herència fins que se'ls pagui o fianci l'import de llurs crèdits», de la qual cosa es desprèn, d'una banda, que aquest dret a oposar-se a la partició només es reconeix als creditors del causant⁴¹, però no

38. LETE ACHIRICA, J. i LLOBET AGUADO, J.: «Partición (II): Comunidad hereditaria en Cataluña», a GETE-ALONSO Y CALERA (dir.), *Tratado de derecho de sucesiones*, Tom II, Edit. Civitas, Pamplona, 2011, p. 2606.

39. Això sense perjudici que, en cas que un hereu pagui més del que li correspon pagar en virtut de la seva quota, pugui reclamar als altres l'import que els correspongui, en el termini de tres anys des que es va dur a terme la partició (art. 464-16.2 CCCat).

40. El contingut de l'art. 464-16.1 CCCat no deixa cap dubte sobre aquesta afirmació, quan disposa que «la partició de l'herència no modifica el règim de responsabilitat dels cohereus que estableix l'article 463-1».

41. En aquest sentit, el dret català presenta una important diferència amb la legislació estatal, la qual cosa genera, al seu torn, una major protecció dels creditors del causant. La diferència radica en què, mentre que el dret successori català permet que «tots» els creditors del causant puguin oposar-se a la partició, sense cap tipus de distinció entre ells, en el dret civil estatal només tindran dret a fer-ho els que estiguin degudament reconeguts per alguna de les vies que conté la LEC. Així, tal com posa de manifest VICENTE DOMÍNGUEZ, en el dret espanyol «para poder impulsar la oposición a la partición tienen que ser "acreedores reconocidos"». El significat d'aquesta expressió és que cal que es tracti de creditors que tinguin documentat el seu dret. El dret a oposar-se a la partició no està limitat als que tinguin els seus deutes vençuts i exigibles sinó que també poden aquells creditors amb deutes pendents de venciment, sempre que siguin reconeguts. Vegi's en aquest sentit VICENTE DOMÍNGUEZ, E.: «art. 1082», a DOMÍNGUEZ LUELMO (dir.), *Comentarios al Código Civil*, Edit. Lex Nova, Valladolid, 2010, p. 1178.

així als de l'hereu (art. 461-23 CCCat) o als creditors per càrregues hereditàries (art. 461-19 CCCat)⁴². I, d'altra banda, que aquesta oposició és una possibilitat i no una exigència legal. De manera que la partició de l'herència es podrà realitzar amb independència que intervinguin o no els creditors del causant, ja que aquests no estan legitimats per a instar la partició de l'herència sinó només a oposar-s'hi.

Ara bé, si tenim en compte que els creditors del causant tenen el mateix dret a cobrar els seus crèdits abans i després de la partició, el dubte sorgeix quan ens plantejem quin pot ser l'interès dels creditors del causant d'oposar-se a ella. Doncs bé, generalment el motiu que justifica aquesta oposició és l'interès dels creditors del causant a un cobrament immediat dels seus crèdits, ja que el seu interès de cobrament immediat porta aparellat l'interès dels cohereus en què la partició de l'herència es faci en el termini de temps més breu possible. Per tant, els creditors del causant poden fer ús d'aquest dret a oposar-se a la partició com a mecanisme mitjançant el qual poden «pressionar», en certa manera, als cohereus perquè procedixin al pagament dels seus crèdits.

És a dir, l'oposició a la partició comporta que no es podrà procedir a ella fins que no es pagui als creditors del causant o «se'ls fianci l'import de llurs crèdits», de manera que si els cohereus tenien interès a procedir a la partició immediatament, aquesta oposició els ho impedeix. L'única via per la qual podran procedir a la partició en aquest cas és mitjançant el pagament dels crèdits als respectius creditors del causant. Per tant, queda clar que, en aquest cas, els cohereus tindran un major interès en procedir al pagament dels crèdits immediatament que si els creditors no s'hi haguessin oposat, ja que només així aconseguiran el seu objectiu: la partició de l'herència.

Per tant, podem afirmar que el principal motiu pel qual els creditors exerciran el seu dret a oposar-se a la partició és per forçar el pagament immediat. El que s'aconseguirà si els cohereus també persegueixen una partició immediata de l'herència.

No obstant això, aquest dret d'oposició a la partició per part dels creditors del causant pot operar en benefici d'algun dels cohereus. Això passa quan, lluny

42. Els creditors particulars de l'hereu no poden oposar-se a la partició de l'herència, com tampoc poden instar la partició, el que es reserva només als cohereus (art. 464-1 CCCat). Tot i així, i per aplicació analògica de l'art. 552-12.3 CCCat relatiu a la divisió de la comunitat ordinària, podem entendre que els creditors particulars de l'hereu podran intervenir en la partició de l'herència per evitar que es faci en frau o perjudici dels seus drets, és a dir, quan els cohereus actuïn de mala fe, el que pot arribar a perjudicar-los. En el cas dels creditors de l'hereu, la manca de legitimació per interposar l'oposició es justifica per l'absoluta falta d'interès en fer-ho, mentre que els creditors per càrregues hereditàries no poden oposar-se a la partició per la falta d'equivalència entre la mesura objecte d'estudi i la quantia mínima a la qual normalment ascendeixen les càrregues hereditàries. Vegi's en aquest sentit DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 583; DEL POZO CARRASCOSA, P.: «art. 464-3», a EGEEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart...*, ob. cit., p. 1609; i VALLE MUÑOZ, J.: «Comunidad hereditaria y partición», a Universitat de Girona (coord.), *El nou dret successor...*, ob. cit., p. 360.

d'estar interessats en la partició de l'herència, no vulguin que es produeixi. En aquest cas, serà suficient amb què no paguin els crèdits dels creditors perquè aquests exerceixin el seu dret a oposar-se a la partició.

Aquest dret impedeix, com ja hem dit, que es pugui procedir a la partició amb caràcter previ al pagament dels crèdits dels creditors del causant, però, per contra, no impossibilita la presa de possessió dels béns hereditaris per part dels cohereus. És a dir, l'oposició impedeix l'atribució de la titularitat exclusiva dels béns a cadascun dels cohereus, però no és obstacle perquè puguin realitzar operacions de partició per preparar la futura partició de l'herència, com per exemple, la formació dels lots⁴³.

Els creditors del causant que vulguin oposar-se a la partició de l'herència hauran de fer-ho per via judicial, amb anterioritat al lliurament dels béns adjudicats a cada cohereu, i tindran la possibilitat de fer una anotació preventiva de la demanda al Registre de la Propietat (art. 42.1 LH).

4.3. El benefici de separació de patrimonis i els seus efectes per als creditors del causant

4.3.1. El benefici de separació de patrimonis

El benefici de separació de patrimonis (art. 461-23 CCCat) és el mecanisme de què disposen, no només els creditors –tant del causant com de l'hereu– sinó també els legataris i, en la nostra opinió, també els legitimaris, per gaudir d'una preferència en el cobrament dels seus crèdits i atribucions respecte del patrimoni que, en un principi, n'havia de respondre. El benefici de separació de patrimonis opera només en aquells casos en què l'hereu ha optat per l'acceptació pura i simple de l'herència, ja que és en aquest cas quan els patrimonis de l'hereu i l'hereditari es confonen i passen a integrar-se en un únic patrimoni que respondrà indistintament enfront dels creditors del causant i de l'hereu, la qual cosa podria arribar a suposar un perjudici quan un d'aquests patrimonis fos deficitari, ja que tots els creditors –els del causant i els de l'hereu– es dirigien contra el mateix patrimoni, fet que podria reduir les seves possibilitats de cobrar els seus crèdits.

D'aquesta manera, doncs, la separació patrimonial inherent a aquest benefici dóna la possibilitat als creditors i legataris de poder-se protegir dels efectes de l'acceptació pura i simple en aquells casos en què la decisió de l'hereu sobre la modalitat d'adquirir l'herència els pugui generar un perjudici.

43. Diferent és el cas de la divisió judicial de l'herència quan ha estat instada per un creditor. Per a ella, l'art. 788.3 LEC impedeix el lliurament de la possessió dels béns a qualsevol hereu ni legatari fins que no s'hagi pagat completament als creditors o s'hagi garantit la seva satisfacció. En aquest cas, s'entén que les operacions de partició ja s'han dut a terme, de manera que la millor garantia és evitar el lliurament de la possessió dels béns adjudicats. Vegi's DEL POZO CARRASCOSA, P., VAQUER ALOY, A. i BOSCH CAPDEVILA, E.: *Derecho Civil de Cataluña...*, ob. cit., p. 582 i DEL POZO CARRASCOSA, P.: «art. 464-3», a EGEA-FERRER (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Vol. II, Edit. Atelier, Barcelona, 2009, p. 1608.

És important matisar que el benefici de separació de patrimonis només afavorirà a aquells subjectes que el sol·licitin, de manera que, tot i que es compleixin els requisits exigits per l'art. 461-23 CCCat per a la seva concessió, caldrà que la persona interessada en aprofitar-se dels seus efectes el demani expressament.

De la mateixa manera, també és important no confondre preferència en el cobrament amb limitació de la responsabilitat. En el seu cas, a diferència del que passa amb el benefici d'inventari, es manté la responsabilitat *ultra vires* de l'hereu. És a dir, els creditors «separacionistes» gaudeixen de preferència en el cobrament dels seus crèdits respecte del seu patrimoni de responsabilitat originari (per exemple, el patrimoni hereditari per als creditors del causant); ara bé, això no exclou que puguin dirigir-se contra l'altre patrimoni (en l'exemple, el de l'hereu) quan ja hagi estat pagat l'altre grup de creditors, si en el seu patrimoni d'origen no hi ha actiu suficient per satisfer els seus crèdits. Per tant, tot i la preferència que puguin tenir els creditors «separacionistes», la responsabilitat de l'hereu segueix sent *ultra vires* o il·limitada⁴⁴. En definitiva, d'acord amb el CCCat, podem afirmar que la separació de patrimonis no persegueix una limitació de la responsabilitat *ultra vires* de l'hereu per les obligacions del causant en cas d'acceptació pura i simple de l'herència (art. 461-18 CCCat), sinó que pretén garantir als creditors i legataris «separacionistes» una preferència en el cobrament dels seus crèdits i llegats respecte del patrimoni que havia de respondre d'ells amb anterioritat a la confusió. Per tant, el benefici de separació patrimonial no exclou plenament la confusió patrimonial, ja que, amb independència de la preferència en el cobrament dels creditors i legataris «separacionistes», ambdós patrimonis són responsables tant pels deutes del causant com pels de l'hereu.

En aquesta mateixa línia, tampoc el tipus de separació és la mateixa que en el benefici d'inventari ja que, mentre que en el seu cas la separació patrimonial és «total i absoluta», és a dir, en cap cas els creditors hereditaris podran dirigir-se contra el patrimoni personal de l'hereu per al cobrament dels seus crèdits, el benefici de separació patrimonial dóna lloc a una separació «parcial i temporal», que deriva de la possibilitat que tenen, tant els creditors per deutes del causant i els legataris com els creditors de l'hereu, de dirigir-se a l'altre patrimoni, un cop pagats els creditors respecte dels quals, en un principi, havia de respondre aquest patrimoni.

44. Respecte d'aquesta qüestió cal fer una doble apreciació. D'una banda, que el benefici d'inventari és l'únic que comporta una responsabilitat *intra vires* de l'hereu. I, de l'altra, que en el cas dels legataris, com a legitimats per demanar el benefici de separació patrimonial, la responsabilitat de l'hereu pel pagament dels llegats és *intra vires* tot i que l'hereu hagi acceptat pura i simplement l'herència. Aquesta afirmació s'ha d'entendre en el sentit que l'hereu no haurà de respondre pels llegats excessius. El que no impedeix és que, quan el llegat no sigui excessiu, el legatari pugui dirigir-se contra el patrimoni particular de l'hereu, en els casos en què, com a conseqüència de la confusió patrimonial que deriva de l'acceptació pura i simple de l'herència, s'hagi pagat abans als creditors particulars de l'hereu que als legataris i, per això, no quedin béns suficients en l'herència per al pagament dels llegats.

4.3.2. Els efectes del benefici de separació de patrimonis per als creditors del causant

L'eficàcia del benefici de separació patrimonial la trobem descrita en l'art. 461-23.3 CCCat i consisteix, d'una banda, en el dret preferent dels creditors del causant i dels legataris –sempre que se'ls hagi concedit la separació– per al cobrament dels seus crèdits i percepció de llurs llegats respecte del patrimoni hereditari amb preferència als creditors particulars de l'hereu, sense oblidar que, mentre aquests últims no hagin cobrat, no poden perseguir els béns privatis de l'hereu. Aquesta eficàcia també es produeix, d'altra banda, per als creditors de l'hereu que hagin demanat la separació (art. 461-23.3 CCCat *in fine*), els quals tindran preferència en el cobrament dels seus crèdits respecte del patrimoni d'aquest, el que comporta que els creditors del causant i els legataris no poden perseguir el patrimoni de l'hereu fins que aquests hagin cobrat. Per tant, podem afirmar que l'efecte més representatiu de la institució és la separació dels patrimonis del causant i de l'hereu, del qual deriva la preferència de cobrament d'uns respecte dels altres.

En definitiva, com el propi art. 461-23.3 CCCat indica, els creditors del causant i els legataris «separacionistes» tenen dret preferent per cobrar els crèdits i percebre els llegats sobre els creditors particulars de l'hereu respecte del patrimoni hereditari, mentre que, si són els creditors particulars de l'hereu els qui ho sol·liciten, aquests tenen dret preferent al cobrament dels seus crèdits sobre el patrimoni de l'hereu.

D'acord amb l'art. 461-23.1 CCCat, i com ja hem avançat en l'apartat anterior, el benefici de separació de patrimonis és un benefici personal, ja que aquells que estiguin interessats en obtenir-lo hauran de sol·licitar-ho expressament al jutge competent, que el concedeix exclusivament a favor dels creditors i legataris que l'hagin sol·licitat, però no per a la resta⁴⁵. D'això es desprèn que, si el benefici és personal, perquè només es concedeix als que ho han sol·licitat, també els seus efectes tenen un caràcter unitari, en tant que només es produiran per als creditors i legataris als quals se'ls hagués concedit, a aquells que anomenem «separacionistes»⁴⁶. Així, tenint en compte que el principal efecte del benefici de separació patrimonial és la preferència en el cobrament dels crèdits respecte del seu patrimoni d'origen, el caràcter unitari es tradueix en el fet que aquesta preferència només es produirà a favor d'aquells subjectes que l'hagin sol·licitat i l'hagin obtingut del jutge competent i, per tant, que vulguin beneficiar-se de la separació patrimonial. A més, hem d'aclarir que el caràcter unitari de l'efecte

45. Vegi's CASANOVAS MUSSONS, A.: «L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència», a Àrea de Dret Civil (coord.), *El nou dret successori...*, ob. cit., p. 321.

46. ROCA SASTRE es refereix al caràcter unitari de la *separatio* en el dret romà. En paraules de l'autor «la *separatio* tiene carácter unitario, pues se demanda y obtiene respecto de la herencia en su complejo total. Sin embargo, la separación actúa únicamente a favor de los que la obtengan, a quienes denominaremos separatistas, pues cabe que unos la impetren y otros no». Vegi's en aquest sentit ROCA SASTRE, R. M^a: «El *beneficium separationis* y los actuales sistemas de separación sucesoria», *Anuario de derecho civil*, Tom XIII, fascicle IV, octubre-desembre, 1960, p. 1132-1133.

significa que només es produirà a favor d'aquells a qui se'ls hagi concedit, per la qual cosa no impedeix que aquest es produeixi a favor de diversos creditors i legataris que concorrin en la successió. Ara bé, no hem d'oblidar que aquells que no hagin sol·licitat el benefici de separació patrimonial també podran aprofitar-se, en certa manera, dels seus efectes, ja que també en el seu cas podran cobrar els seus crèdits amb preferència respecte dels creditors particulars de l'hereu o dels del causant –en funció de qui l'hagi sol·licitat– fins que els «separacionistes» hagin cobrat.

Dit això, tot i que queda clar que la preferència en el cobrament és el principal efecte de la separació patrimonial, és important determinar qui és el subjecte que ha sol·licitat el benefici, ja que depenent de si ho sol·licita el creditor del causant, el legatari o el creditor de l'hereu, seran uns o altres els efectes que en derivaran d'ell.

En aquest punt, ens centrarem en el cas en què el benefici de separació patrimonial ha estat sol·licitat pels creditors del causant. Si és així, la concessió del benefici a favor seu comporta, com indica l'art. 461-23.3 CCCat, el dret preferent a cobrar els seus crèdits amb el patrimoni hereditari respecte dels creditors particulars de l'hereu.

Ara bé, d'acord amb el contingut de l'art. 461-23.3 CCCat, aquesta preferència en el cobrament dels crèdits es produeix en relació amb «els creditors particulars de l'hereu», el que no vol dir que es produeixi respecte de la resta de creditors del causant que no hagin sol·licitat el benefici. És més, l'obtenció del benefici per part dels creditors del causant «separacionistes» no pot perjudicar aquells que no l'hagin obtingut (els «no separacionistes»), de manera que l'administrador de l'herència –ja sigui l'hereu, el marmessor o un administrador especial– haurà de pagar als creditors hereditaris a mesura que es presentin, sense distingir entre si han obtingut o no el benefici de separació patrimonial.

En definitiva, la preferència en el cobrament dels creditors del causant «separacionistes» es produeix en relació amb els creditors de l'altra massa patrimonial, en aquest cas, els creditors de l'hereu. Per contra, entre els creditors del causant, siguin o no «separacionistes», no s'altera el rang que ocupa el crèdit. Entre ells, l'efecte del benefici de separació patrimonial es concreta en què els creditors que no hagin obtingut el benefici de separació de patrimonis concorreran amb els creditors particulars de l'hereu un cop els que sí que hagin sol·licitat el benefici hagin cobrat els seus crèdits, però no amb anterioritat a aquest moment. Per contra, aquells a qui se'ls ha concedit el benefici no concorreran amb aquest altre grup de creditors (els de l'hereu), ja que han evitat aquesta concurrència per via del benefici de separació patrimonial.

A més, l'art. 461-23.3 CCCat afegeix que, en cas que el patrimoni hereditari sigui insuficient per cobrir tots els crèdits, els creditors del causant «separacionistes» hauran d'esperar que s'hagi pagat als creditors particulars de l'hereu per poder perseguir els seus béns privatis, la qual cosa no succeeix en el cas dels creditors que no hagin obtingut el benefici, els qui, des d'un principi, podran dirigir-se contra aquests béns. Aquesta afirmació resulta paradoxal perquè

sembla que la concessió del benefici pot arribar a perjudicar als que ho van sol·licitar i, per contra, beneficiar als que no pretenien veure's afavorits pels seus efectes. Això es tradueix en què, davant del dubte que el cabal relicte sigui suficient per pagar als creditors del causant, és millor no sol·licitar el benefici, ja que la seva concessió podria arribar a perjudicar als que l'obtinguessin, per la impossibilitat de dirigir-se contra el patrimoni privatiu de l'hereu fins que s'hagués pagat als seus creditors personals. En aquest cas, doncs, serien els creditors del causant «no separacionistes» els que es veurien beneficiats per la possibilitat de dirigir-se contra el patrimoni particular de l'hereu sense necessitat d'esperar a què s'hagués pagat als seus creditors personals⁴⁷. Al seu torn, també els creditors de l'hereu es veurien beneficiats per la separació, ja que no concorrerien amb els creditors del causant «separacionistes» en la reclamació⁴⁸. Per la qual cosa, en definitiva, els únics que en aquest cas es veurien perjudicats per la separació patrimonial serien, precisament, aquells que pretenien beneficiar-se de l'obtenció del benefici.

En conclusió, podem afirmar que, en determinats casos, els creditors «no separacionistes» poden gaudir d'alguns dels efectes favorables que es desprenen de la separació de patrimonis però, per contra, no es veuen perjudicats pels seus efectes desfavorables (com no poder dirigir-se contra el patrimoni privatiu de l'hereu –si el sol·liciten els creditors del causant o els legataris– o contra el patrimoni hereditari –si el sol·liciten els creditors de l'hereu– en la reclamació dels seus crèdits). Tot això sense oblidar que quan els «separacionistes» hagin cobrat els seus crèdits es posarà fi a la separació i, per tant, a partir d'aquest moment els «no separacionistes» concorreran amb l'altre grup de creditors en la reclamació dels seus crèdits.

Dit això, de la concurrència de creditors «separacionistes» i no «separacionistes» deriven dues qüestions sobre les quals el CCCat no es pronuncia. D'una banda, l'absència d'un criteri degudament establert per determinar l'ordre en què s'ha de procedir al pagament dels crèdits dels creditors del causant, hagin obtingut o no el benefici de separació patrimonial. I, d'altra banda, l'absència també d'una regla que determini la manera en què s'ha de procedir al pagament.

Pel que fa a l'absència d'un ordre de pagament degudament establert, es recorre a la regulació del benefici d'inventari, a fi de trobar una possible solució al respecte. Així, l'art. 461-21.2 CCCat indica, literalment, que en cas d'acceptació a benefici d'inventari l'hereu ha de pagar als creditors coneguts del causant «a mesura que es presentin». En aquest sentit, no sembla que l'aplicació analògica d'aquesta solució generi problemes en la pràctica, però potser seria més convenient esperar que el jutge decretés les mesures que, per llei, pot dictar per a l'efectivitat

47. Això depèn de si l'hereu tingués molts deutes o no. En cas que fos així, és clar que la solució més adequada seria sol·licitar el benefici de separació de patrimonis.

48. En aquest cas, hem de matisar que els beneficiarà només quan el patrimoni de l'hereu no sigui deficitari i, per contra, sí que ho sigui l'hereditari. Però se sobreentén que, si el patrimoni hereditari fos deficitari, els creditors del causant no sol·licitarien el benefici de separació de patrimonis.

del benefici⁴⁹ ja que, entre elles, podria trobar-se alguna mesura dirigida a determinar l'ordre que s'ha de seguir.

El CCCat també guarda silenci sobre la manera en què s'ha d'efectuar el pagament dels crèdits. En aquest sentit, la possibilitat que el jutge adopti les mesures que consideri necessàries, deixa novament oberta la possibilitat que, entre aquestes mesures, s'especifiqui la modalitat de pagament que s'ha d'adoptar. En cas contrari, i a falta d'una normativa específica, només ens queda recórrer al principi general de l'art. 1166 CCEsp, el contingut del qual apunta al pagament amb la cosa deguda en cas que existeixi⁵⁰.

5. LA RESPONSABILITAT DELS HEREUS EN SITUACIÓ DE COMUNITAT HEREDITÀRIA

Davant la concurrència de diversos hereus en la successió –i la seva possibilitat d'acceptar pura i simplement o a benefici de inventari– així com la intervenció dels seus creditors i els creditors del causant –i la seva possibilitat de sol·licitar mesures de protecció per al cobrament de seus crèdits– sorgeixen diverses situacions que hem d'analitzar, per l'efecte directe que aquestes produeixen en el pagament dels deutes hereditaris.

La possibilitat que es brinda als creditors del causant i als legataris i, fins i tot, a partir del llibre IV del CCCat, als creditors particulars de l'hereu, de poder sol·licitar voluntàriament el benefici de separació patrimonial, posada en relació amb la legitimació de l'hereu d'optar per l'acceptació pura i simple o a benefici d'inventari, dóna lloc a una extensa varietat de possibles situacions amb què podem trobar-nos.

Algunes d'aquestes situacions poden arribar a resultar perjudicials per als subjectes que intervenen en la successió. Concretament, i sola el nostre parer, la conseqüència més negativa davant la qual podem trobar-nos és la manca de cobrament dels seus crèdits per part dels creditors.

5.1. Efectes que es desprenen en casos d'herència deficitària

A continuació, plantejarem alguns dels supòsits que, donades les circumstàncies que concorren en cada un d'ells, considerem que poden tenir una major repercussió per als subjectes implicats. Per a tots ells partirem d'una herència deficitària, i de tres hereus (A, B i C), i seran la resta d'elements els que variarem depenent de cada cas, per tal de mostrar els diferents efectes que es desprenen de la modificació d'alguns aspectes puntuals.

49. La possibilitat del jutge d'adoptar les mesures que estimi convenientes està regulada a l'art. 461-23.2 CCCat en què s'estableix que «un cop pres l'inventari de l'herència, el jutge, amb la motivació adequada, concedeix el benefici de separació de patrimonis i adopta, si escau, les mesures necessàries per a fer-lo efectiu».

50. D'acord amb l'art. 1166.1 CCEsp «el deudor de una cosa no puede obligar a su acreedor a que reciba otra diferente, aun cuando fuere de igual o mayor valor que la debida».

En primer lloc, ens centrarem en com podrà arribar a repercutir la modalitat d'acceptació per part dels hereus en la situació dels creditors implicats.

a. Acceptació pura i simple de tots els cohereus: la situació menys conflictiva per als creditors del causant però, al seu torn, la més difícil de trobar en la pràctica, és aquella en què tots els hereus accepten pura i simplement (A, B i C). Sense oblidar que ens trobem davant d'una herència deficitària i, per tant, que no pot fer front al pagament dels creditors del causant, l'acceptació pura i simple dels cohereus comportaria que aquests respondrien amb el seu propi patrimoni dels deutes hereditaris. Que això tingui lloc dependrà del fet que no s'obtingui el benefici d'inventari, ja que, si els hereus no gaudeixen de l'inventari, hauran de respondre tant amb el patrimoni hereditari com amb el seu propi patrimoni. No obstant això, el més lògic en aquest cas serà que obtinguin el benefici d'inventari, ja que són conscients per endavant de l'absència d'un actiu hereditari suficient que pugui fer front als deutes hereditaris.

Si, en aquesta mateixa situació, també hi ha creditors particulars dels hereus (A, B i C), tant aquests creditors com els creditors del causant concorrerien en la reclamació dels seus crèdits davant d'un mateix patrimoni –el dels hereus– ja que, evidentment, els creditors particulars dels hereus reclamarien els seus crèdits als seus respectius deutors. Per als creditors particulars dels hereus, doncs, aquesta situació és més perjudicial que avantatjosa, atès que el patrimoni que fins al moment havia de respondre només pels seus crèdits, ara ha de respondre també de la part de deutes hereditaris que li correspongui. Això implica que, en cas que l'hereu no disposi d'un patrimoni suficient per fer front a tots els creditors davant els quals ha de respondre, els seus creditors particulars podrien veure com els seus crèdits queden insatisfets.

b. Acceptació a benefici d'inventari de tots els cohereus: seria el cas contrari a l'anterior, és a dir, aquell en què els cohereus (A, B i C) realitzen un inventari de l'herència. En el cas que els tres hereus practiquessin inventari i, per tant, adquirissin l'herència a benefici d'inventari, serien els creditors del causant els que es veurien clarament perjudicats per aquesta decisió, ja que tindria com a conseqüència directa que es quedessin sense cobrar els seus crèdits en virtut de l'art. 461-20.a) CCCat, per no poder reclamar el seu import respecte del patrimoni de l'hereu.

En definitiva, l'efecte més representatiu del benefici d'inventari, i el que en aquest supòsit es desprendria d'ell, és que l'hereu no haurà de respondre pel passiu hereditari amb els seus béns propis sinó només amb els hereditaris i, en el cas que ens ocupa, davant l'absència d'aquests, els creditors no podran dirigir-se al patrimoni privatiu de cap dels cohereus, el que tindrà com a resultat l'impagament dels crèdits dels creditors del causant.

En aquest cas, l'existència de creditors particulars de l'hereu tindria uns efectes totalment oposats als que tenia per a ells l'acceptació pura i simple per part dels hereus. Això passa perquè, davant la impossibilitat dels creditors del causant de dirigir-se contra el patrimoni privatiu dels diferents hereus, els seus creditors particulars serien els únics a qui l'hereu en qüestió hauria de satisfer amb el seu

propi patrimoni, amb el que augmentarien les possibilitats de cobrament de la totalitat dels seus crèdits i, en aquest sentit, l'acceptació a benefici d'inventari dels cohereus els seria clarament favorable.

c. Acceptació pura i simple per part d'algun dels cohereus i acceptació a benefici d'inventari d'altres: pel que fa a l'acceptació per part dels hereus, hi ha una última possibilitat que consisteix en que no tots els cohereus que concorren en la successió hagin adquirit l'herència de la mateixa manera, sinó que alguns d'ells hagin optat per acceptar pura i simplement i altres per fer-ho a benefici d'inventari. Podem trobar-nos amb què, dels tres cohereus que participen en aquest cas en la successió, dos d'ells realitzin una acceptació pura i simple de l'herència (A i B) i un d'ells una acceptació a benefici d'inventari (C). Centrant-nos de nou en els efectes que es desprenen dels art. 461-18 i 461-20 CCCat de cada modalitat d'acceptació, podem concloure que en aquest cas els creditors del causant podrien dirigir-se contra els béns privatis d'A i B, però no així contra els de C, que ha salvaguardat el seu patrimoni davant de possibles reclamacions per part dels creditors del causant mitjançant la separació patrimonial derivada del benefici d'inventari. Per tant, els creditors hereditaris cobrarien els seus crèdits mitjançant el patrimoni personal d'A i B i, per la seva banda, la part de deute que hauria d'afrontar C quedaria insatisfeta –total o parcialment– com a resultat de la protecció que el benefici d'inventari brinda al seu patrimoni, en aquest cas, deficitari.

Si en el present supòsit apareguessin també creditors particulars dels hereus hauríem de diferenciar si aquests creditors ho són dels hereus que han acceptat pura i simplement (A i B), o bé ho són de l'hereu que ha acceptat a benefici d'inventari (C). Si resultés que els creditors particulars ho fossin d'un dels hereus que ha realitzat una acceptació pura i simple de l'herència, el resultat seria que aquests haurien de concórrer en la reclamació dels seus crèdits amb els creditors hereditaris, que reclamarien a l'hereu la part del deute que li toqués satisfer. Per tant, en aquest cas l'efecte principal seria la concurrència entre uns i altres creditors en la reclamació davant d'un mateix patrimoni. La qual cosa, com ja succeïa en el cas en què tots els hereus haguessin acceptat pura i simplement, podria arribar a perjudicar als creditors particulars de l'hereu, ja que no hem d'oblidar que partim del supòsit que l'herència sigui deficitària.

Si, per contra, els creditors ho són de l'hereu que va acceptar l'herència a benefici d'inventari, podríem concloure que l'existència o no de creditors hereditaris no els afectarà. Això significa que els creditors particulars reclamaran el pagament dels seus crèdits a l'hereu respectiu (C), però com a causa del benefici d'inventari els creditors hereditaris no podran reclamar el pagament amb béns de l'hereu, els creditors privatis no es veuran afectats per la seva existència ja que, en cap cas, concorreran amb ells. L'única opció que tindran els creditors del causant serà dirigir-se contra el patrimoni dels altres dos hereus en la part del deute que els correspongui (A i B) ja que, atès que no han acceptat a benefici d'inventari, no gaudeixen de la separació patrimonial inherent a aquest benefici.

Dit això, hem de tenir en compte que hi ha un altre factor determinant per a la situació dels creditors, tant del causant com dels particulars de l'hereu, i el

consegüent pagament dels seus crèdits. Aquest factor consisteix en la separació patrimonial derivada, no només de l'acceptació a benefici d'inventari, a la qual ja ens hem referit, sinó de la possibilitat d'ambdós grups de creditors de sol·licitar el benefici de separació patrimonial en els casos d'acceptació pura i simple per part de l'hereu, com a mecanisme de protecció davant els perjudicis que pogués ocasionar la concurrència dels creditors del causant i els de l'hereu en el cobrament dels crèdits.

Tenint en compte que, com hem dit, partim de la base que l'herència acceptada és deficitària, la lògica apunta a què no seran els creditors del causant els qui sol·licitaran el benefici de separació patrimonial. Queda clar que l'únic patrimoni mitjançant el qual podran arribar a fer efectiu el cobrament dels seus crèdits és el patrimoni particular de cada un dels cohereus (sempre que la seva acceptació sigui pura i simple). Per la qual cosa, sol·licitar el benefici de separació patrimonial en aquest cas seria negar-se a si mateixos la possibilitat de cobrar les quantitats degudes pel causant.

Per tant, ens centrarem en el supòsit en què són els creditors particulars els que sol·liciten aquest benefici, i en quines són les conseqüències que se'n derivarien.

a. Sol·licitud del benefici de separació patrimonial per tots els creditors particulars dels diferents cohereus: si atenem a la situació en què tots els cohereus (A, B i C) haguessin acceptat pura i simplement, i a la consegüent concurrència entre creditors hereditaris i privatis de l'hereu resultant d'aquest tipus d'acceptació, podem concloure que la sol·licitud del benefici de separació patrimonial seria el mètode pel qual els creditors de l'hereu quedarien protegits davant els efectes negatius que aquesta concurrència els podria ocasionar. És a dir, en cas d'acceptació pura i simple, com ja hem avançat, cadascun dels hereus ha de respondre pels seus propis creditors particulars, així com per la part de deute hereditari que els correspongui en concepte de cohereu, tant amb el patrimoni hereditari rebut com amb el seu propi. Això vol dir que el patrimoni de l'hereu que, en un principi, havia de respondre únicament per les reclamacions dels seus creditors particulars, haurà de respondre també per les reclamacions dels creditors hereditaris –atès que partim d'un patrimoni hereditari deficitari– i, per tant, que un mateix patrimoni ha d'afrontar un major nombre de deutes. La conseqüència més perjudicial que es pot desprendre d'aquesta situació per als creditors particulars de l'hereu és que, per les limitacions del seu patrimoni, la concurrència els impedeixi cobrar la totalitat dels seus crèdits, mentre que de no concórrer amb els creditors del causant els haguessin cobrat.

És per això que mitjançant la sol·licitud del benefici de separació patrimonial els creditors de l'hereu aconseguen una preferència en el cobrament respecte del patrimoni privatiu d'aquest (el seu deutor). El benefici de separació de patrimonis no comporta la impossibilitat dels creditors del causant de dirigir-se contra el patrimoni dels hereus en la reclamació dels crèdits, però el que sí que ofereix és una preferència dels creditors particulars a cobrar els seus crèdits respecte d'aquest patrimoni, relegant d'aquesta manera als creditors hereditaris, que només podran dirigir-se contra el patrimoni de l'hereu un cop aquells hagin

cobrat. Així, el benefici de separació patrimonial els serà útil per evitar els efectes perjudicials que, per a ells, té la confusió patrimonial derivada de l'acceptació pura i simple de l'herència: la possibilitat de no arribar a cobrar els seus crèdits íntegrament. Per tant, malgrat que els creditors hereditaris podran reclamar contra aquest patrimoni un cop satisfets els creditors particulars de l'hereu (art. 461-23 CCCat), aquesta reclamació ja no els ocasionarà cap perjudici perquè ells ja hauran cobrat amb anterioritat.

b. Sol·licitud del benefici de separació patrimonial només per part dels creditors particulars d'algun dels cohereus (en concret, dels que han acceptat pura i simplement, en el supòsit que ens ocupa: A i B): en aquest cas, els que sol·licitarien el benefici de separació patrimonial serien els creditors particulars el deutor dels quals fos un hereu que hagués acceptat pura i simplement (A o B), a diferència dels creditors dels cohereus que gaudissin del benefici d'inventari (en aquest cas, C). Això passa perquè la separació patrimonial és un efecte que deriva directament de l'acceptació a benefici d'inventari de l'hereu i, per tant, no serà necessari que els creditors particulars de C sol·licitin el benefici per ostentar la seva preferència en el cobrament respecte del patrimoni de l'hereu, tret que volguessin fer-ho per protegir-se davant la possibilitat que el benefici d'inventari decaigués.

Els que sí tindrien motius suficients per sol·licitar el benefici de separació de patrimonis serien els creditors particulars dels hereus que accepten pura i simplement (A i B). El fonament pel qual es veurien impulsats a sol·licitar el benefici seria, en certa manera, gaudir de la mateixa protecció que els creditors de l'hereu que accepta a benefici d'inventari (C), és a dir, garantir d'alguna manera que el cobrament de la totalitat dels seus crèdits no es veurà condicionada per l'aparició de creditors del causant que, atès que ens trobem davant d'una herència deficitària, reclamarien els seus crèdits enfront del mateix patrimoni, és a dir, respecte del patrimoni privatiu de l'hereu.

Així, el caràcter deficitari de l'herència obliga els creditors hereditaris a dirigir-se contra el patrimoni de l'hereu per poder cobrar els seus crèdits i, per això, amb l'objectiu d'evitar concórrer en la reclamació, els creditors dels hereus que accepten pura i simplement insten la separació patrimonial. D'això se'n deriva que, mitjançant la seva preferència de cobrament, aconseguiran protegir-se d'una possible insuficiència patrimonial de l'hereu per afrontar el pagament de tots els crèdits que se li reclamen.

Això implica que, si els creditors dels dos hereus que han acceptat de manera pura i simple (A i B) sol·liciten el benefici de separació de patrimonis, els creditors hereditaris només veuran satisfets els seus crèdits mitjançant el patrimoni d'aquests hereus en cas que, un cop pagats els crèdits dels seus creditors particulars (d'A i de B), encara quedés patrimoni personal suficient dels hereus per efectuar el pagament. Pel que fa a l'hereu que va acceptar a benefici d'inventari (C), la separació patrimonial que deriva d'aquesta acceptació el deixaria al marge de l'obligació de pagar als creditors hereditaris amb el seu propi patrimoni.

Amb tot això, es posa de manifest que el tracte rebut pels creditors del causant és diferent en els casos de la separació patrimonial obtinguda com a conseqüència de l'acceptació a benefici d'inventari de l'hereu, i de la que deriva d'aquells casos en què la concessió del benefici de separació patrimonial als creditors prové de la sol·licitud dels creditors en el cas d'acceptació pura i simple d'un hereu. La diferència és que, en el cas del benefici d'inventari, el patrimoni privatiu de l'hereu queda blindat davant la possible reclamació dels creditors hereditaris (responsabilitat *intra vires*). De manera que aquests no podran, en cap cas, dirigir-se contra els béns privatis de l'hereu. Per la seva banda, el benefici de separació patrimonial obtingut en els casos d'acceptació pura i simple de l'herència no impedeix que els creditors, arribat el cas, puguin dirigir-se contra el patrimoni de l'hereu, sinó que simplement releguen la seva posició a un segon pla com a conseqüència de la preferència que aquest benefici atorga als seus creditors particulars en el cobrament dels seus crèdits respecte del patrimoni de l'hereu (es manté la responsabilitat *ultra vires* de l'hereu).

Dit això, els creditors del causant poden trobar-se enfront de dues possibles situacions: que els creditors particulars dels dos hereus que van acceptar pura i simplement hagin obtingut el benefici de separació patrimonial (A i B), o que només en gaudeixin els creditors d'un d'ells (A). En el primer cas, els creditors del causant no tenen altra opció que esperar que s'hagin satisfet tots els crèdits dels creditors particulars de l'hereu als qui s'ha concedit el benefici i, en cas que així sigui, esperar que els hereus en qüestió encara disposin de patrimoni suficient per al pagament de la part del deute que els correspon afrontar. Pel que fa al segon supòsit, el benefici de separació patrimonial de què disposen els creditors particulars de l'hereu (A) comportarà que, per la part de deute de la qual li correspon el pagament a l'hereu, els creditors hereditaris hauran d'esperar que s'hagin pagat els crèdits dels seus creditors personals. No així en el cas dels creditors que no van sol·licitar aquest benefici (els de B). En el seu cas, els creditors hereditaris no hauran d'esperar per a reclamar davant del patrimoni de l'hereu, sinó que concorreran amb els seus creditors particulars.

Si encara ens endinséssim més en la possibilitat dels creditors de sol·licitar o no el benefici de separació de patrimonis ens podríem trobar amb la situació que, entre els creditors particulars d'un dels hereus (A) (o entre els creditors hereditaris), hi haguessin creditors «separacionistes» i altres «no separacionistes», de manera que es produís una concurrència entre creditors –en el cas que ens ocupa particulars– que haguessin sol·licitat la separació i creditors que no l'haguessin sol·licitat. Aquesta concurrència entre creditors «separacionistes» i «no separacionistes» no implicarà una variació de l'ordre en què aquests creditors haurien de cobrar els seus crèdits. La raó és que el caràcter de «separacionista» o no del creditor només té efectes en relació amb la concurrència entre creditors hereditaris i particulars, però no respecte de l'ordre de cobrament dels crèdits, i el fet que ho sol·liciti un només justificarà que, fins que aquest no hagi cobrat, el creditor hereditari no es pot dirigir contra el patrimoni de l'hereu. Sense oblidar que, després del pagament dels creditors «separacionistes», els creditors «no separacionistes» sí que concorreran amb

els creditors hereditaris en la reclamació dels seus crèdits, per no haver instat, si escau, la separació.

5.2. Efectes que es desprenen en casos d'herència no deficitària

Fins al moment ens hem referit al cas que l'herència sigui deficitària però, evidentment, també hem de contemplar la possibilitat que l'actiu hereditari superi amb escreix el seu passiu. Ara bé, en aquest cas no analitzarem tan exhaustivament les particularitats que es deriven d'aquest supòsit (com vam fer amb el cas anterior), el que no exclou que haguem de donar unes pinzellades a la repercussió que aquesta situació tindrà per als creditors del causant. Aquesta decisió ve motivada pel menor perjudici que, en aquest cas, es desprendria per als creditors hereditaris. En altres paraules, el fet que en l'herència hi hagi actiu suficient per satisfer els crèdits dels creditors del causant, exclou la necessitat que el cobrament depengui del patrimoni de l'hereu i, per tant, que la situació dels creditors depengui de factors als quals ja hem fet referència, com el tipus d'acceptació dels hereus o la voluntat dels creditors de sol·licitar el benefici de separació patrimonial.

En aquest cas, com passava també quan ens trobàvem davant d'una herència deficitària, tant els creditors particulars de l'hereu com els creditors del causant tenen la possibilitat de sol·licitar el benefici de separació patrimonial. La diferència es troba en què el grup de subjectes interessats en sol·licitar-lo, i els efectes que se'n deriven, no són els mateixos. Mentre que en el cas que l'herència fos deficitària l'interès per la separació patrimonial era, clarament, dels creditors particulars de l'hereu, quan l'herència no és deficitària l'interès per la separació recauria, en major mesura, sobre els creditors del causant, que pretendrien evitar així la concurrència amb els creditors particulars de l'hereu en la reclamació dels seus crèdits respecte del patrimoni hereditari quan l'hereu hagués acceptat pura i simplement (especialment, quan el patrimoni de l'hereu fos deficitari).

5.3. Reflexió final entorn dels supòsits de comunitat hereditària

Sota el nostre punt de vista, podem concloure que dels supòsits de comunitat hereditària deriven una gran varietat de situacions amb les quals podem trobar-nos. Això és el resultat, d'una banda, de la pluralitat d'hereus que intervenen en la successió i que poden decidir lliurement com modular la seva responsabilitat, mitjançant la seva acceptació. I, de l'altra, de la possibilitat dels creditors hereditaris i particulars de l'hereu de decidir, unilateralment, si desitgen emprar mecanismes de protecció en el cobrament dels seus crèdits o no. És a dir, de la llibertat de cada un d'ells per sol·licitar o no el benefici de separació de patrimonis.

En aquest sentit, el benefici de separació patrimonial constitueix un mecanisme útil per als creditors quan, ateses les circumstàncies que concorren en la successió, podria ser difícil el cobrament de la totalitat dels seus crèdits. No

obstant això, el podem catalogar com una arma de doble fil, en el sentit que, amb caràcter general, beneficia els que ho sol·liciten i perjudica a l'altre grup de creditors, com explicarem a continuació.

Centrant-nos en el cas dels creditors hereditaris, és clar que, tant l'acceptació a benefici d'inventari dels hereus com la concessió del benefici de separació patrimonial als seus creditors particulars en el cas d'acceptació pura i simple de l'herència, actuen en detriment de la possibilitat de cobrar els seus crèdits mitjançant el patrimoni personal dels hereus. I, tenint en compte que davant d'una herència deficitària aquesta és l'única possibilitat per cobrar els seus crèdits, podem afirmar que, en aquest cas, per a ells es convertirien en factors clarament perjudicials que poden comportar que els creditors hereditaris no arribin a cobrar els seus crèdits.

A més, la situació dels creditors hereditaris s'ha vist empitjorada per la novetat introduïda pel CCCat, mitjançant la qual s'admet la legitimació dels creditors particulars de l'hereu per sol·licitar el benefici, ja que limita encara més les seves possibilitats de recórrer al patrimoni dels hereus per a la satisfacció dels seus crèdits (en especial, en cas d'herència deficitària, que serà quan els creditors de l'hereu es veuran clarament impulsats a demanar el benefici, davant l'amenaça de concórrer amb els creditors del causant). Novetat, però, que considerem totalment encertada davant la indefensió que una acceptació pura i simple l'hereu respecte d'una herència deficitària del causant podia comportar per als creditors particulars de l'hereu. És més, la manca de legitimació d'aquests per sol·licitar el benefici de separació els situava en clar desavantatge enfront dels creditors del causant. És a dir, es veien perjudicats per la separació patrimonial en els casos en què necessitaven recórrer al patrimoni hereditari per cobrar els seus crèdits, però, alhora, no podien instar la separació davant l'amenaça de concórrer amb els creditors hereditaris en la reclamació de seus crèdits davant el patrimoni de l'hereu.

No obstant això, no hem d'oblidar que una herència deficitària és el resultat que el passiu del causant superés el seu actiu, de manera que si el causant en vida ja no disposava d'un actiu suficient per fer front als seus deutes, l'absència de cobrament per part dels creditors hereditaris s'hagués produït igualment en vida del causant.

En definitiva, podem concloure que, com és normal, el benefici de separació patrimonial es tracta d'un mecanisme pensat per protegir els interessos d'aquells subjectes que ho sol·liciten amb la intenció de beneficiar-se dels seus efectes. És evident, i creiem que ha quedat demostrat mitjançant les situacions plantejades anteriorment, que el benefici que genera per uns té com a conseqüència, en major o menor mesura, un perjudici per als altres. Però creiem que aquest binomi de benefici i perjudici és inherent a la situació davant la qual ens trobem i, per aquest motiu, considerem que la preferència de cobrament respecte del patrimoni hereditari –en cas de sol·licitud dels creditors hereditaris– o del privatiu de l'hereu –quan són els seus creditors particulars els que gaudeixen d'ell– com a fonament del benefici de separació patrimonial, persegueix donar la solució més justa davant d'una situació en què, de no existir la separació patrimonial, també

hi hauria subjectes perjudicats i, probablement en aquest cas, seria el grup de creditors als que no hauria, objectivament, de perjudicar.